Peiling kansspelen jongvolwassenen

Rapport I&O Research

i&o research

www.ioresearch.nl

Colofon

Uitgave
I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer
2023/209

Datum
november 2023

Opdrachtgever
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Auteurs
Gwendolyn van Straaten
Laurens Klein Kranenburg

Copyright
Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1 Inleiding 12

1.1 Aanleiding en achtergrond 12
1.2 Uitvoering van het onderzoek 12
1.3 Analyse 12

2 Profielschets gokkers 15

3 Huidig gedrag en gedragsintentie 23

3.1 Huidig gedrag 23
3.2 Gedragsintentie 25

4 Impact van gedragsbepalers 29

4.1 Gedragsintentie toegelicht 29
4.2 Gedragsbepalers toegelicht 29
4.3 Uitkomsten analyse 33

5 Uitkomsten naar gedragsbepalers 40

5.1 Onbewuste associaties en automatische reacties 40
5.2 Kennis 40
5.3 Kunnen 42
5.4 Houding 44
5.5 Zelfbeeld 45

5.6 Emoties 46
5.7 Weerstand 47
5.8 Fysieke omgeving 49
5.9 Sociale omgeving 52

6 Informatie geven over risicovol gedrag 56

A Beschrijving doelgroep naar achtergrondkenmerken 58

B Problem Gambling Severity Index 59

C Overzicht gedragsbepalers 61

D Betrouwbaarheid afhankelijke en onafhankelijke variabelen 63

E Achtergrondinformatie schalen gedragsbepalers 65

F Factorladingen afhankelijke variabele 68

G Bijlage vragenlijst 69

Samenvatting

Aanleiding en achtergrond van het onderzoek

Het ministerie van Justitie en Veiligheid onderzoekt de mogelijkheden om communicatie te ontwikkelen richting jongvolwassenen (tussen de 18 en 24 jaar) met betrekking tot kansspelen. Het doel van deze communicatie is om verslaving en andere vormen van schade door kansspelen te voorkomen onder jongvolwassenen.

In dit kader heeft I&O Research in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid een kwantitatief onderzoek uitgevoerd onder jongvolwassenen tussen de 18 en 24 jaar die meedoen aan kansspelen, uitgezonderd jongvolwassenen die alleen meedoen aan loterijen. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een vragenlijst die is opgesteld op basis van het CASI-model.[1] Deze vragenlijst is uitgezet onder jongvolwassenen in het I&O Research Panel, aangevuld met jongeren uit externe panels.

Analyse

We hebben voor dit onderzoek een *listwise* logistische regressieanalyse uitgevoerd, met imputatie. Vooraf is een factor- en betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd om te zien of constructen bestaande uit meerdere items voldoende samenhang vertonen. Daarnaast hebben we de afhankelijke (gedragsintentie) en risicoprofielen van gokkers, op basis van de *Problem Gambling Severity Index* (PGSI) afgezet tegen alle enquêtevragen.

Definities

In dit onderzoek zijn de volgende definities gehanteerd:

Jongvolwassenen: jongvolwassenen tussen de 18 en 24 jaar die meedoen aan kansspelen. Met uitzondering van jongvolwassenen die alleen meedoen aan loterijen.

Kansspelen: het inzetten van geld, waarmee je prijzen en geldbedragen kunt winnen. In dit onderzoek is gekeken naar het inzetten van geld in de afgelopen 12 maanden. Dit kan zowel online (via internet) als offline (op een fysieke locatie) zijn. Het gaat om het kopen van krasloten of deelname aan bingo, wedden op paardenraces of andere races met dieren, sportweddenschappen, poker, spelen op slots, fruitautomaten of andere gokkasten, en casino- en tafelspellen. Spelers die alleen meedoen aan loterijen, zijn buiten beschouwing gelaten. Deelnemers die naast loterijen ook meedoen aan andere kansspelen zijn wél meegenomen in dit onderzoek.

Typen spelers: het type speler is bepaald aan de hand van de *Problem Gambling Severity Index* (PGSI). Dit is een gestandaardiseerde vragenlijst om risicovol gokgedrag te meten. Er zijn vier typen spelers: niet-problematische gokkers (score 0), laag-risicogokkers (score 1 of 2), gematigd-risicogokkers (score 3-7) tot hoog-risico- of probleemgokkers (score 8 of hoger).

[1] *https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/casi*

De enquête liep van 22 september tot en met 2 oktober 2023. In totaal hebben 354 jongvolwassenen die gokken aan het onderzoek meegedaan. Het is niet met zekerheid te zeggen dat de resultaten representatief zijn voor alle jongvolwassenen tussen de 18 en 24 jaar in Nederland die meedoen aan kansspelen. Er zijn namelijk geen (actuele) populatiecijfers bekend over de samenstelling van deze groep.

Wel is gestreefd naar zo veel mogelijk diversiteit van de respondenten in termen van geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Ook zijn deze factoren als controlevariabelen meegenomen in de regressieanalyses.

Profielschets gokkers die deelnamen aan dit onderzoek

- De helft van de jongvolwassenen valt in de categorie niet-problematische gokkers (54%). Ruim een op de vijf (23%) valt onder de laag-risicogokkers, negen procent onder de gematigd-risicogokkers. Veertien procent valt onder de hoog-risicogokkers.
- Casinospellen en tafelspellen zijn het populairst, gevolgd door weddenschappen op voetbal- of andere sportwedstrijden en krasloten.
- De gokfrequentie hangt samen met het type gokspel.
- Jongvolwassenen gokken over het algemeen vaker samen dan alleen. Dit geldt niet voor online gokkers; zij gokken over het algemeen vaker alleen.
- Jongvolwassenen zijn vooral via de sociale omgeving, met name vrienden, in aanraking gekomen met gokken.

Ruim de helft heeft geen maatregelen genomen om gokproblemen te voorkomen of in te perken

Personen die gokken, kunnen verschillende dingen doen om te voorkomen dat ze gokproblemen krijgen of dat hun problemen erger worden. Ruim de helft (58%) heeft geen van de voorgelegde acties ondernomen. Ruim een kwart (28%) van de jongvolwassenen maakt afspraken met zichzelf, bijvoorbeeld over de frequentie en de duur van het gokken, en het maximale geldbedrag dat iemand inlegt. Dit is het meest voorkomende gedrag.

Helft is van plan minimaal één maatregel te nemen om gokproblemen te voorkomen of te beperken

De intentie om maatregelen te nemen om gokproblemen te voorkomen of in te perken staat in dit onderzoek centraal (gewenst gedrag). In figuur 1.1 staan deze genoemd. Ongeveer de helft (49%) is van plan minimaal een actie te ondernemen (‘waarschijnlijk wel’ of ‘zeker wel’). Onder gematigd-risicogokkers en hoog-risicogokkers ligt dit percentage hoger. Ruim acht op de tien gematigd-risicogokkers (84%) en driekwart van de hoog-risicogokkers (74%) is in ieder geval van plan één gedraging uit te voeren.

De belangrijkste gedraging die jongvolwassenen van plan zijn om te gaan doen, is met zichzelf afspraken maken en zich daaraan houden. Ruim een derde is dit ‘zeker’ of ‘waarschijnlijk’ wel van plan.

Figuur 1.1 - Ga je de komende tijd het volgende (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden? (n=354)

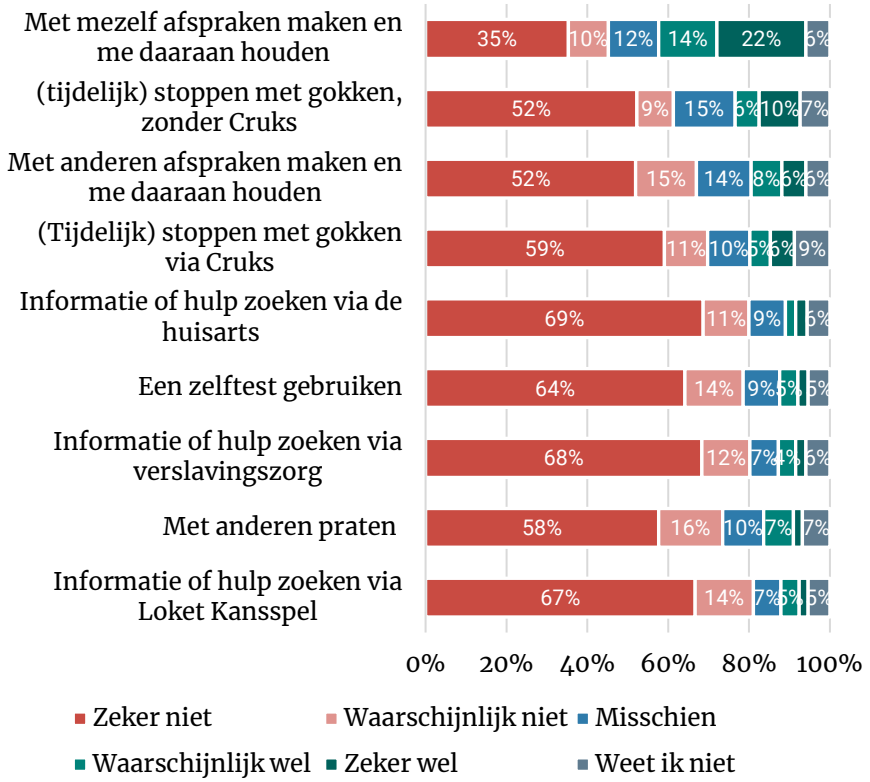

Twee vormen van gedragsintentie

We hebben een factoranalyse uitgevoerd om na te gaan of de verschillende gedragingen die vallen onder het gewenste gedrag met elkaar samenhangen en samen te voegen zijn tot één of meerdere factoren. Hieruit kwam naar voren dat de gedragsintentie uit twee verschillende factoren bestaat. Deze hebben we de volgende inhoudelijke namen gegeven: 1) afspraken maken met jezelf of anderen en/of (tijdelijk) stoppen met gokken zonder Cruks, 2) contact of hulp zoeken, of (tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks. Deze twee vormen van gedragsintentie hebben we in een regressieanalyse verklaard aan de hand van acht gedragsbepalers uit het CASI-model.

Uitleg analyses

In dit onderzoek hebben we de invloed van de volgende acht gedragsbepalers op het gewenste gedrag onderzocht: kennis, kunnen, houding, zelfbeeld, emoties, weerstand, fysieke omgeving en sociale omgeving. Binnen het gewenste gedrag hebben we ook gekeken op welke onderliggende gedragsintenties de gedragsbepalers een significante invloed hebben.

Daarnaast hebben we het huidige gedrag (maatregelen genomen in afgelopen jaar om problemen te beperken of voorkomen) en achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, opleiding) meegenomen in het regressiemodel.

Uitkomsten analyse I: 'afspraken maken met jezelf of anderen en/of (tijdelijk) stoppen zonder Cruks'

Er zijn verschillende gedragsbepalers die positief samenhangen met de intentie dat iemand afspraken maakt over zijn of haar gokgedrag, (met zichzelf of anderen) of (tijdelijk) stopt met gokken zonder Cruks. Dit zijn:

1) *De emotie sterk*: de emotie 'sterk' hangt in algemene zin positief samen met de intentie om afspraken te maken met jezelf of anderen of te stoppen met gokken zonder Cruks.

2) *Kunnen*: als iemand aangeeft (verergerde) gokproblemen bij zichzelf te kunnen herkennen, heeft iemand sterker de neiging om afspraken te maken over het eigen gokgedrag of (tijdelijk) te stoppen met gokken zonder Cruks. De mate van zelfeffectiviteit heeft een positief effect op de kans dat iemand afspraken maakt met zichzelf en zich hieraan houdt.

3) *Kennis*: wanneer iemand meer (gepercipieerde) kennis over de risico's van gokken heeft, heeft iemand een sterkere intentie om afspraken met zichzelf te maken.

4) *Houding*: de gepercipieerde kans om (meer) problemen te krijgen door gokken (risicoperceptie) hangt positief samen met de intentie om afspraken met jezelf te maken over het gokgedrag.

5) *Scepsis:* een sceptische houding, namelijk 'ik geloof niet dat het helpt' heeft een positief effect op de intentie om afspraken met zichzelf of anderen te maken over het eigen gokgedrag of om te stoppen met gokken zonder Cruks. Dit is een opvallend resultaat, omdat scepsis doorgaans een negatieve invloed heeft op de gedragsintentie.

Uitkomsten analyse II: 'contact of hulp zoeken, of (tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks'

Twee aspecten hebben een significant positief effect op de verschillende onderliggende gedragingen binnen de intentie om contact of hulp te zoeken. Dit zijn:

1) *De emotie 'beschaamd'*. Dit betekent dat als iemand zich beschaamd voelt, deze persoon sterker de neiging heeft om contact of hulp te zoeken, of (tijdelijk) te stoppen met gokken, via Cruks.

2) *'Inertia'* hangt significant positief samen met de intentie om met anderen afspraken te maken, je daaraan te houden en informatie of hulp te zoeken via de huisarts. Dit komt niet overeen met de verwachting dat inertia juist een negatieve invloed zou hebben met de gedragsintentie.

Driekwart denkt gokproblemen bij zichzelf te herkennen, een op de zes schat problemen (heel) groot in

Driekwart van de jongvolwassenen denkt het bij zichzelf te herkennen als ze problemen krijgen bij gokken of als deze problemen erger worden. Een op de twaalf (13%) heeft het idee dat ze dit niet bij zichzelf zullen herkennen. Vooral niet-problematische, laag-risico- en gematigd-risicogokkers denken deze problemen bij zichzelf te herkennen. Bijna zeven op de tien (68%) spelers achten de kans (heel) klein dat ze (meer) problemen krijgen bij gokken, 17 procent schat deze kans (heel) groot in. Vooral niet-problematische gokkers (81%) schatten de kans klein in dat ze (meer) problemen krijgen bij gokken.

Driekwart van jongvolwassenen denkt dat letten op eigen gokgedrag ervoor zorgt dat gokgedrag niet erger wordt

Driekwart van de jongvolwassenen (72%) heeft het idee dat als ze letten op hun gokgedrag, ze ervoor zorgen dat dit gedrag niet erger wordt. Ruim de helft (56%) denkt dat hulp zoeken voor het eigen gokgedrag ervoor zorgt dat het gokgedrag niet erger wordt.

Acht op de tien denken gokgedrag onder controle te hebben

Ruim acht op de tien jongvolwassenen (84%) hebben het idee dat ze hun gokgedrag onder controle hebben. De helft van de hoog-risicogokkers denkt controle te hebben. Bij de rest van de groepen is dit tussen de 80 en 90 procent. De helft (52%) van de jongvolwassenen zegt dat ze zichzelf zien als iemand die hulp zou zoeken voor problemen met gokken. Een groter deel van de niet-problematische gokkers (59%) zegt dat ze hulp zouden zoeken bij problemen met gokken, vergeleken met hoog-risicogokkers (38%).

Hoog-risicogokkers geven aan minder snel hulp te zoeken en ervaren meer weerstand

In vergelijking tot hoog-risicogokkers (38%) zegt een groter deel van de niet-problematische gokkers (59%) dat ze hulp zouden zoeken bij problemen met gokken. Ook ervaren hoog-risicogokkers meer gevoelens van weerstand tegen verschillende acties die ze kunnen ondernemen om hun gokproblemen te voorkomen of te beperken.

Zeven op de tien zeggen plekken in de buurt te hebben waar ze kunnen gokken

Driekwart van de jongvolwassenen heeft mensen in de omgeving met wie ze kunnen praten als het eigen gokgedrag erger wordt. Zeven op de tien jongvolwassenen zeggen dat er plekken in de buurt zijn waar ze kunnen gokken. Ongeveer de helft ziet informatie over de risico's van gokken op plekken waar ze gokken, maar ook veel reclames en pop-ups over gokken.

Laag- en gematigd-risicogokkers ervaren meer steun vanuit sociale omgeving bij het aanpakken of voorkomen van gokproblemen

De helft van de jongvolwassenen heeft personen in hun omgeving die positief staan tegenover gedrag om ervoor te zorgen dat problemen met gokken niet ontstaan of minder worden (stoppen met gokken, afspraken maken over gokgedrag en praten over gokproblemen). Het algemene beeld is dat laag- en gematigd-risicogokkers op een aantal punten meer ondersteuning ervaren van hun sociale omgeving dan hoog-risicogokkers.

Minderheid verwacht negatieve reacties uit de sociale omgeving bij het zoeken naar informatie of hulp

De minderheid van de jongvolwassenen verwacht negatieve reacties van mensen uit hun omgeving wanneer ze informatie of hulp zoeken. Niet-problematische gokkers verwachten minder negatieve reacties vanuit hun sociale omgeving op het zoeken van informatie op hulp dan hoog-risicogokkers.

Een derde heeft personen in de eigen omgeving die veel gokken

Een derde van de jongvolwassenen heeft mensen in de eigen omgeving die veel gokken (34%). Ruim de helft (54%) van de hoog-risicogokkers heeft mensen in de eigen omgeving die veel gokken. Onder de laag-risico- en gematigd-risicogokkers is dit bijna de helft. Deze groepen verschillen significant van de niet-problematische gokkers (23%).

Driekwart vindt dat de Nederlandse overheid, aanbieders en verslavingszorg informatie moeten geven over risicovol gokgedrag

Ten slotte is aan respondenten gevraagd wie volgens hen informatie moet geven over (de signalen van) risicovol gokgedrag en wat je hiertegen kan doen. Driekwart van de respondenten vindt dat de Nederlandse overheid, aanbieders van kansspelen en verslavingszorg informatie moeten geven. Ruim de helft (58%) vindt dat dit de taak is van scholen.

1. Inleiding

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Het ministerie van Justitie en Veiligheid onderzoekt de mogelijkheden om communicatie te ontwikkelen richting jongvolwassenen (tussen de 18 en 24 jaar) met betrekking tot kansspelen. Het doel van deze communicatie is om verslaving en andere vormen van schade door kansspelen te voorkomen onder jongvolwassenen.

Door middel van een onderzoekstraject wil het ministerie verkennen of een campagne onder jongvolwassenen ontwikkeld kan worden. Dit traject bestaat zowel uit kwalitatief als kwantitatief onderzoek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van het Communicatie Activatie Strategie Instrument (CASI). I&O Research voerde het kwantitatieve onderdeel van het onderzoek uit.

1.2 Uitvoering van het onderzoek

Doelgroep en steekproef

Dit onderzoek richt zich op de doelgroep gokkers tussen 18 en 24 jaar. Dit zijn jongvolwassenen die het afgelopen jaar hebben meegedaan aan verschillende vormen van gokken, met uitzondering van jongvolwassenen die alleen meedoen aan loterijen. De vragenlijst is uitgezet onder alle panelleden tussen de 18 en 24 jaar in het I&O Research Panel (2.216 panelleden). Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de externe panels Norstat (respons van n=60) en PanelClix (respons van n=170) voor aanvullende dataverzameling.

In totaal hebben 354 jongvolwassenen die gokken, meegedaan aan de vragenlijst. De representativiteit van de respons voor de doelgroep van gokkers tussen de 18 en 24 jaar is niet bekend, omdat ook niet bekend is hoe de doelgroep is samengesteld naar achtergrondkenmerken als geslacht, leeftijd en inkomen. Er kon dus ook geen weegfactor worden geconstrueerd voor de respons. In dit onderzoek noemen we de groep waar we uitspraken over doen ‘jongvolwassenen’.

Dataverzameling

Van 22 september tot en met 2 oktober 2023 is de vragenlijst uitgezet in de verschillende panels. De vragenlijst is opgesteld op basis van het CASI-model. Dit model gaat uit van negen gedragsbepalers (onbewuste associaties en automatische reacties, kennis/risicoperceptie, kunnen, houding, zelfbeeld, emoties, weerstand, sociale en fysieke omgeving). Naast deze gedragsbepalers hebben we vragen gesteld over het huidige gokgedrag en acties om problemen te voorkomen en over de informatievoorziening over gokgedrag. In bijlage G is de volledige vragenlijst opgenomen.

1.3 Analyse

We hebben voor dit onderzoek een *listwise* logistische regressieanalyse uitgevoerd, met imputatie. Voorafgaand aan de regressieanalyse is een factor- en betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd (zie bijlage D en F) om te zien of de items voldoende samenhang vertonen om samen een construct te vormen. Richtlijn hierbij was een Cronbach’s alpha van 0,7 of hoger (of 0,6 bij maximaal 3 items per construct).

Op een drietal variabelen waren er relatief veel ontbrekende waarden (tussen 11% en 27%) in relatie met de doelvariabele. Dit geldt voor de drie variabelen die binnen de gedragsbepaler ‘sociale omgeving’ vallen. We hebben hierbij gebruik gemaakt van imputatie. Imputatie houdt in dat we een schatting maken van de ontbrekende waarden, op basis van de samenhang met alle andere (achtergrond)variabelen. Hierdoor kunnen we de respondenten die missings hebben op de variabelen toch meenemen in de analyses. De regressiemodellen met en zonder imputatie leiden in dit onderzoek tot dezelfde conclusies.

Daarnaast hebben we de afhankelijke (gedragsintentie) en risicoprofielen van gokkers, op basis van *de Problem Gambling Severity Index* (PGSI)[2] afgezet tegen alle enquêtevragen.

[2] *Ferris & Wynne, 2001; Loket Kansspel, 2023.*

2. Profielschets gokkers

2 Profielschets gokkers

Indeling gokkers op basis van PGSI

In dit onderzoek hebben we de respondenten ingedeeld naar 'ernst/zwaarte' van gokgedrag. Dit hebben we gedaan aan de hand van een aantal stellingen, die samen de *Problem Gambling Severity Index* (PGSI) vormen. Deze indeling bestaat uit 'niet-problematische gokkers', 'laag-risicogokkers', 'gematigd-risicogokkers' en 'hoog-risicogokkers'. Voor meer uitleg over deze indeling zie bijlage B.

Voor informatie over de verdeling naar achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau) wordt verwezen naar bijlage A.

Bijna de helft van de gokkers heeft enig risico op problematisch gokgedrag

Figuur 2.1 geeft de stellingen weer die meten hoe problematisch het gokgedrag is van een persoon (PGSI). Hieruit blijkt dat een klein deel van de respondenten (bijna) altijd de problemen die bij deze index horen ervaren.

Uit Figuur 2.2 blijkt dat jongvolwassenen voor het grootste deel in de categorie 'niet-problematische gokkers' vallen (192 respondenten; 54%). Ruim een op de vijf (80 respondenten; 23%) valt onder de laag-risicogokkers, 9 procent onder de gematigd-risicogokkers (32 respondenten). Veertien procent valt onder de hoog-risicogokkers (50 respondenten).

Figuur 2.1 - Terugdenkend aan de afgelopen 12 maanden. Hoe vaak…
(n=354)

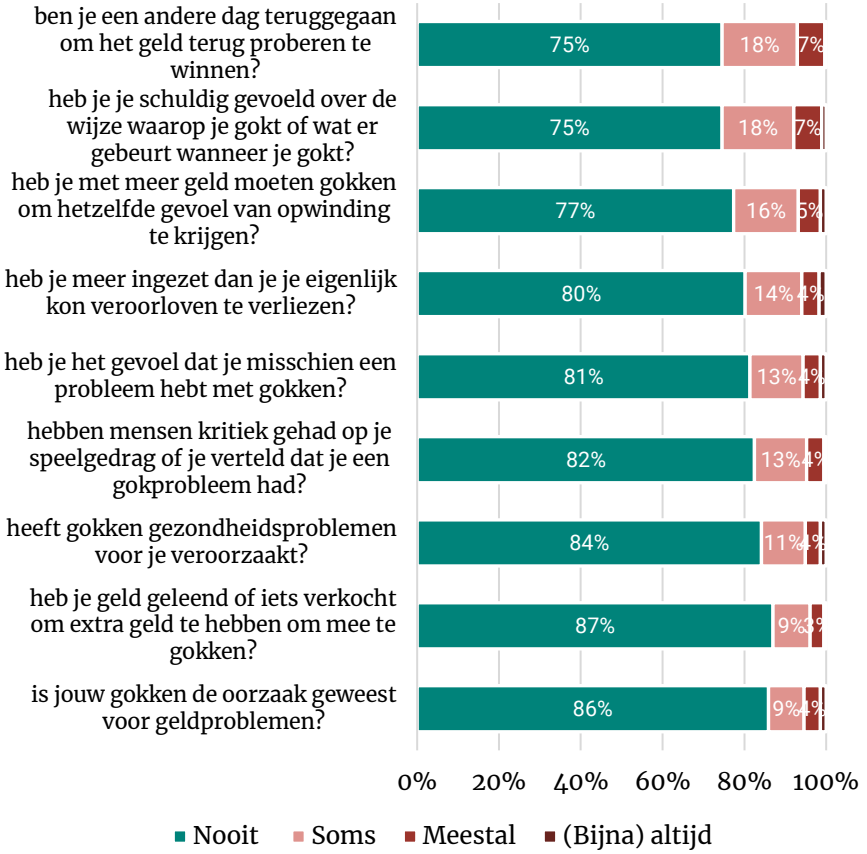

***Figuur 2.2 – Verdeling respondenten naar Problem Gambling Severity Index* (n=354)**

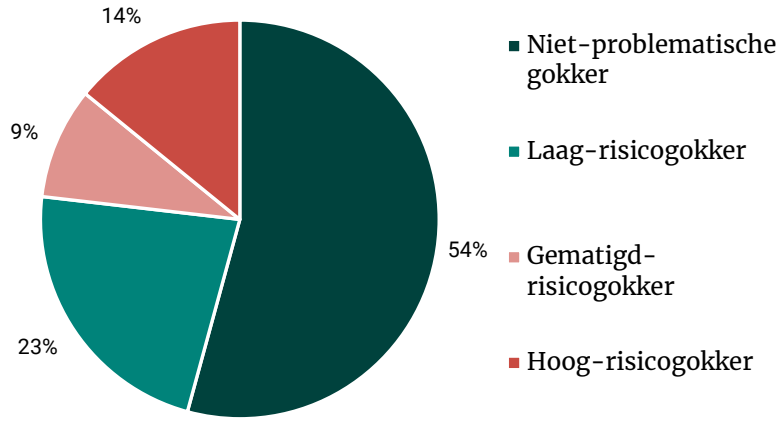

Naast de stellingen die problematisch gokgedrag meten, zijn er in de vragenlijst ook aanvullende vragen gesteld om na te gaan hoe het gesteld is met het gokgedrag van jongvolwassenen. Dit is weergegeven in Figuur 2.3. Een kwart zegt dat ze (bijna) altijd tegen anderen hebben verteld hoeveel ze gokken. Twee derde heeft wel eens meer geld vergokt dan van tevoren voorgenomen en twee derde gokte wel eens meer en langer dan van tevoren gepland.

***Figuur 2.3 - Terugdenkend aan de afgelopen 12 maanden. Hoe vaak…* (n=354)**

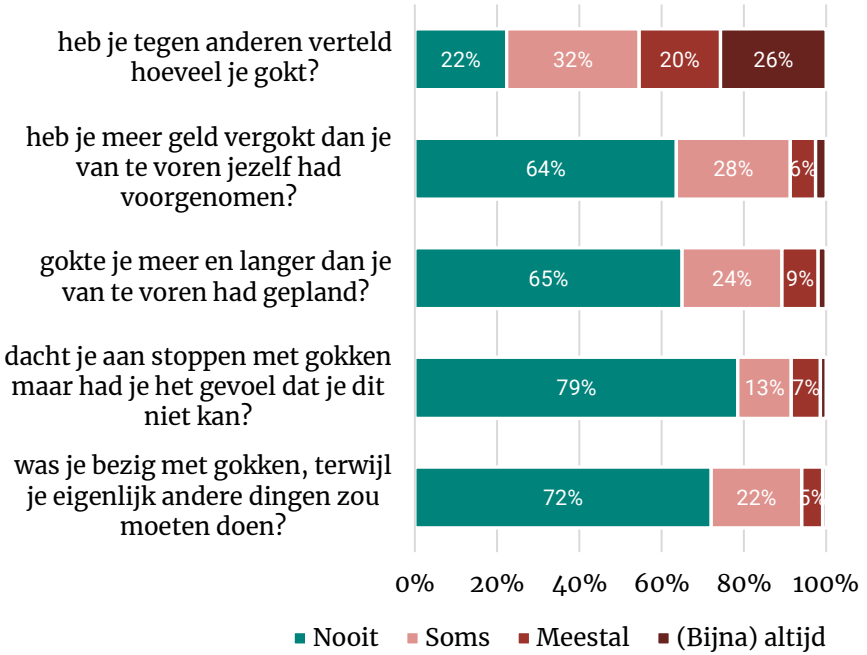

Op het niveau van gokgedrag (PGSI) is te zien dat gokkers ook van elkaar verschillen. Niet-problematische gokkers zeggen significant vaker dat de volgende situaties bij hen *nooit* voor zijn gekomen, in vergelijking tot de andere risicoprofielen:

- Meer geld vergokken dan van tevoren voorgenomen (86% nooit);
- Meer en langer gokken dan van tevoren gepland (89% nooit);
- Denken aan stoppen met gokken, maar het gevoel hebben dit niet te kunnen (98% nooit).

Laag-risicogokkers en gematigd-risicogokkers verschillen op de bovenstaande punten ook significant van hoog-risicogokkers. Zowel niet-problematische gokkers, laag-risicogokkers als gematigd-risicogokkers zeggen significant vaker dat ze *nooit* bezig waren met gokken, terwijl ze eigenlijk andere dingen zouden moeten doen, in vergelijking tot hoog-risicogokkers. Een groter deel van de niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers vertellen (bijna) altijd aan anderen hoeveel ze gokken, in vergelijking tot gematigd en hoog-risicogokkers.

Casinospellen en tafelspellen het populairst

In Figuur 2.4 is te zien aan wat voor type gokspellen de jongvolwassenen het afgelopen jaar hebben meegedaan. Het grootste deel van de jongvolwassenen spelen meer dan één type gokspel (80%). Het grootste deel (60%) doet aan casinospellen en tafelspellen. Ongeveer de helft wedt op voetbal- of andere sportwedstrijden of koopt krasloten. We hebben in de vragenlijst niet nagevraagd of ze dit bij een vergunde aanbieder hebben gedaan. Dit zal immers voor een groot deel van de jongvolwassenen niet bekend zijn, en heeft een hoger risico op sociaal wenselijke antwoorden.

***Figuur 2.4 - Heb je in de afgelopen 12 maanden aan een van deze vormen van gokken meegedaan via internet of ergens anders? (meerdere antwoorden mogelijk)* (n=354)**

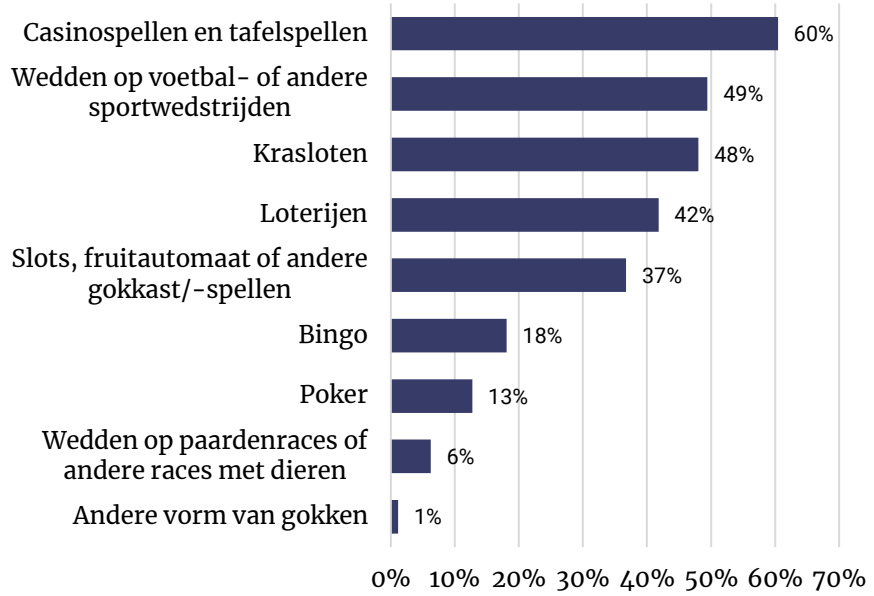

Hoog-risicogokkers doen vaker mee aan paardenraces en poker

Uit uitsplitsing van type gokspellen naar risicoprofiel gokkers blijkt dat hoog-risicogokkers significant vaker meedoen aan paardenraces (28%) dan de andere groepen gokkers. Ook doen ze vaker mee aan poker (32%). Dit ligt significant hoger dan bij de niet-problematische gokkers (8%) en de laag-risicogokkers (11%).

Frequentie van gokken hangt af van type gokspel

We hebben jongvolwassenen ook gevraagd hoe vaak ze aan bepaalde typen spellen meedoen.
Figuur 2.5 blijkt dat een groot deel van de jongvolwassenen één keer of een paar keer per jaar gokken. Dit geldt vooral voor casinospellen, krasloten en bingo. Jongvolwassenen die wedden op dierenraces of sportwedstrijden, of meedoen aan poker, gokken met een hogere frequentie.

***Figuur 2.5 - Hoe vaak heb je in de afgelopen 12 maanden wel eens gegokt?* Basis: deelnemers aan gokspellen (n wisselt) *tafelspellen met uitzondering van poker**

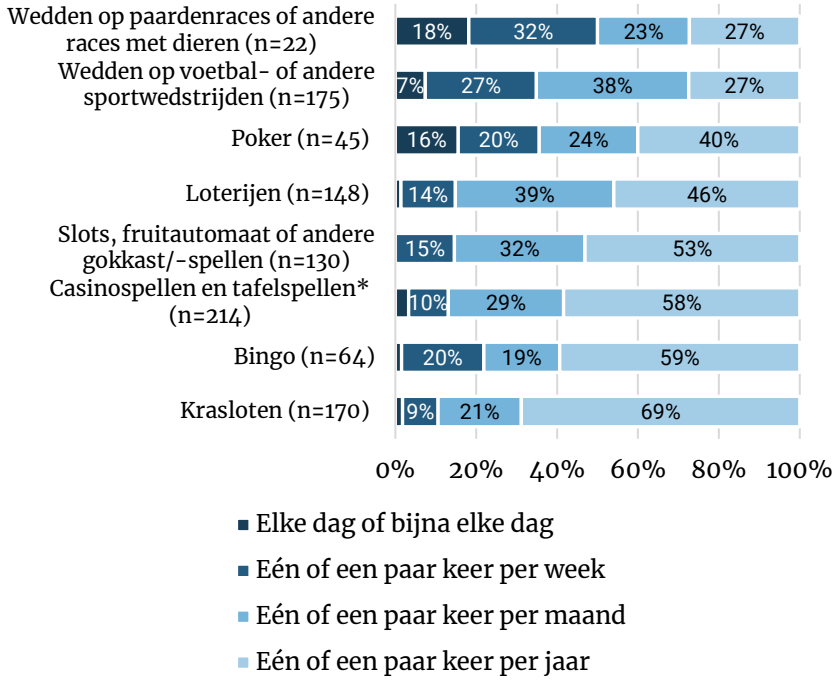

Wanneer we kijken naar de verschillende risicoprofielen van gokkers, spelen hoog-risicogokkers over het algemeen frequenter gokspellen dan de andere gokkers.

Online of offline spelen ligt aan type gokspel

Het ligt aan het type spel of jongvolwassenen dit vaker online dan offline of andersom spelen. Figuur 2.6 laat zien dat jongvolwassenen die meedoen aan krasloten dit vaak offline doen (85%). Bingo speelt de helft (55%) van de spelers offline. Wanneer jongvolwassenen wedden op sportwedstrijden doet het overgrote deel dit online (90%). De helft die meedoet aan loterijen (50%) doet dit online.

Figuur 2.6 - Gok/gokte je vooral online of offline?
Basis: deelnemers aan gokspellen (n wisselt)

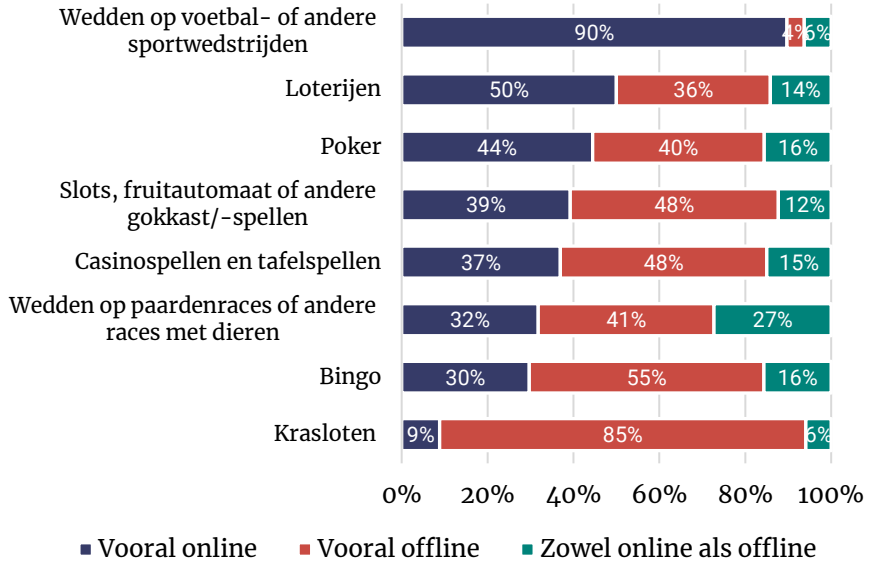

Gokken gebeurt vaker samen dan alleen

Aan jongvolwassenen is de vraag voorgelegd of ze meestal alleen of samen gokken. Bij 'samen' kregen ze de volgende toelichting:

> *Met samen bedoelen we: samen ergens naartoe gaan om te gokken, zoals samen naar het casino. Of samen in één ruimte zitten, maar wel apart van elkaar gokken (bijvoorbeeld samen een voetbalwedstrijd kijken en online sportweddenschappen doen). Samen gokken is ook samen online gokken, ook als je niet in dezelfde ruimte bent.*

Figuur 2.7 laat de verdeling per gokspel zien. Hieruit blijkt dat de jongvolwassenen over het algemeen wat vaker samen aan gokspellen meedoen dan alleen. Aan loterijen (67%) doen jongvolwassenen vaker alleen mee. Dit geldt ook voor het wedden op sportwedstrijden (55%). Populaire spellen om samen te gokken zijn: bingo (70%), casinospellen (71%) en slots, fruitautomaten of andere gokkastspellen (63%).

Figuur 2.7 - Gok/gokte je meestal alleen of samen, bijvoorbeeld met vrienden, familie, collega's of teamgenoten van de sportclub? (n=354)

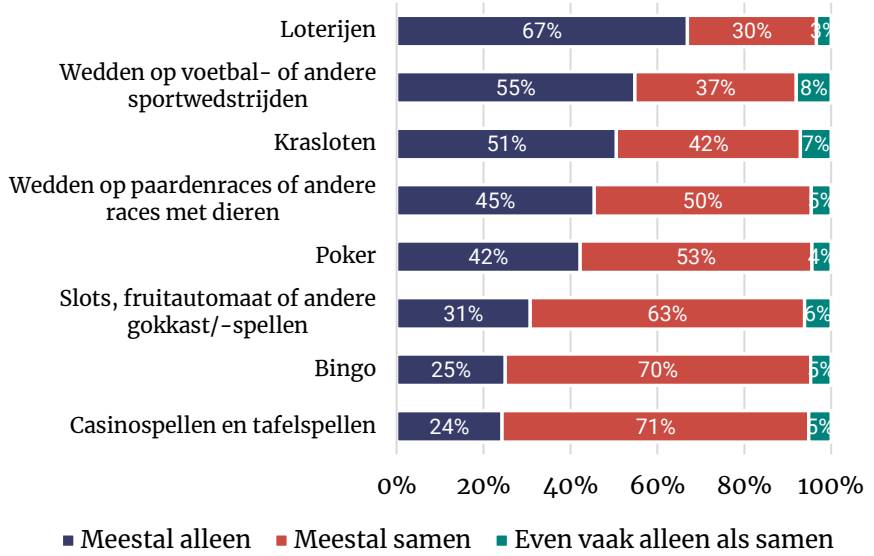

Online gokkers gokken over het algemeen vaker alleen

Jongvolwassenen die vooral online gokken, gokken vaker alleen dan jongvolwassenen die vooral offline gokken. Een uitzondering hierop zijn jongvolwassenen die meedoen aan paardenraces. Zowel gokkers die vooral online gokken als die offline gokken doen vaker samen mee aan paardenraces. Tussen de verschillende risicoprofielen is geen duidelijke lijn in de uitkomsten te zien in alleen of samen gokken.

Vooral sociale omgeving brengt op idee om te gokken

Zoals te zien in Figuur 2.8 zijn respondenten meer via hun sociale omgeving op het idee gebracht om te gokken, dan via de fysieke omgeving (televisie, sociale media, internet en buitenreclames). Acht op de tien zijn door de sociale omgeving in aanraking gekomen met gokken, bijna de helft (46%) is door de fysieke omgeving op het idee gekomen om te gaan gokken. Binnen het sociale netwerk zijn vrienden en familie de belangrijkste personen die jongvolwassenen op het idee brengen om te beginnen met gokken. De helft van de jongvolwassenen (54%) is via vrienden op het idee gekomen om te gaan gokken, drie op de tien (31%) zijn op het idee gekomen via familie.

Figuur 2.8 - Hoe ben je op het idee gekomen om te gaan gokken? (n=354)

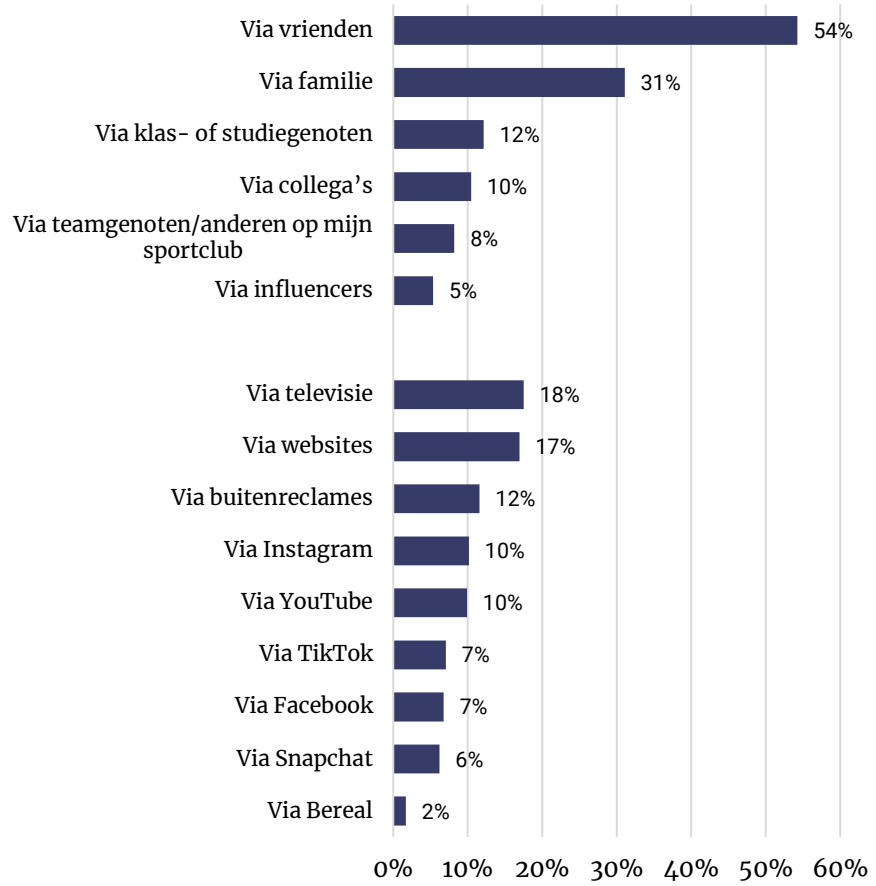

Gematigd-risicogokkers en hoog-risicogokkers vaker via fysieke omgeving in contact gekomen met gokken

Tabel 2.1 laat zien hoe de verschillende risicoprofielen op het idee zijn gekomen om te gaan gokken. Een significant groter deel van de gematigd-risicogokkers (69%) en hoog-risicogokkers (78%) is in contact gekomen met gokken via de fysieke omgeving in vergelijking tot niet-problematische gokkers (36%). Hoog-risicogokkers verschillen hierin ook significant van de laag-risicogokkers (41%). Hoog-risicogokkers zijn significant vaker dan niet-problematische gokkers op het idee gekomen om te gokken via verschillende vormen van sociale media. Binnen de sociale omgeving is te zien dat hoog-risicogokkers vaker in contact zijn gekomen met gokken via klas-of studiegenoten, teamgenoten en collega's, in vergelijking tot niet-problematische gokkers. Influencers spelen bij deze groep ook een grotere rol, 22 procent is door hen op het idee gekomen om te gokken.

Leeswijzer bij tabel 2.1

De percentages die met een kleur zijn gemarkeerd, geven de significante verschillen weer.

- De lichtblauwe markering betekent dat het percentage significant afwijkt van één ander risicoprofiel.
- De paarse tint betekent dat het percentage significant verschilt van de percentages van twee andere risicoprofielen. In de inhoudelijke tekst naast de tabel staat uitgelegd om welke risicoprofielen het gaat.
- De groene kleur betekent dat het percentage significant afwijkt van de drie andere risicoprofielen.

Tabel 2.1 – Hoe ben je op het idee gekomen om te gaan gokken? (% ja)
Naar risicoprofiel

	Niet-problematische gokker	Laag-risico-gokker	Gematigd-risicogokker	Hoog-risicogokker
Sociale omgeving totaal	78%	86%	88%	84%
Vrienden	54%	57%	63%	44%
Klas- of studie-genoten	6%	16%	19%	24%
Team-genoten	5%	10%	6%	20%
Collega's	8%	11%	6%	22%
Familie	36%	30%	22%	20%
Influencers	1%	5%	6%	22%
Fysieke omgeving totaal	36%	41%	69%	78%
Buiten-reclames	9%	13%	13%	20%
Tv	15%	15%	28%	24%
Websites	14%	16%	28%	22%
TikTok	4%	5%	6%	22%
YouTube	6%	10%	19%	20%
Facebook	3%	8%	9%	20%
Instagram	7%	10%	13%	22%
Snapchat	1%	9%	3%	24%
Bereal	1%	1%	0%	6%

3. Huidig gedrag en gedragsintentie

3 Huidig gedrag en gedragsintentie

3.1 Huidig gedrag

Vier op de tien jongvolwassenen hebben iets gedaan om gokproblemen te voorkomen of dat deze erger worden

Personen die gokken, kunnen verschillende dingen doen om te voorkomen dat ze gokproblemen krijgen of dat hun problemen erger worden. Bijvoorbeeld dat men met zichzelf of anderen afspraken maakt over gokgedrag, of informatie of hulp zoekt via verschillende instanties. Tabel 3.1 laat zien wat jongvolwassenen in de afgelopen twaalf maanden wel en niet hebben gedaan. Hieruit blijkt dat ruim de helft (58%) geen van de genoemde acties heeft ondernomen. Ruim een kwart (28%) van de jongvolwassenen maakt afspraken met zichzelf. Dit is het meest voorkomende gedrag. Zeven procent maakt afspraken met anderen. Aan deze groep is ook gevraagd of het hen gelukt is om zich aan de ze afspraken te houden. Acht op de tien jongvolwassenen die afspraken maken met zichzelf of met anderen geven aan dat het helemaal of deels gelukt is om zich aan de deze afspraken te houden.

Tabel 3.1 geeft per risicoprofiel het percentage weer dat de afgelopen 12 maanden iets heeft gedaan om problemen bij gokken te voorkomen of om ervoor te zorgen dat deze niet erger worden. Er zijn verschillen naar risicoprofiel van gokkers en het gedrag dat men vertoont. Een groter deel van de niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers doet niks om problemen bij gokken tegen te gaan of te beperken, in vergelijking tot gematigd-risicogokkers en hoog-risicogokkers. Hoog-risicogokkers hebben het meest ondernomen om problemen te voorkomen of te beperken. Het verschil met de andere groepen is het grootst bij het gebruik maken van een zelftest, ruim drie op de tien (38%) van de hoog-risicogokkers heeft hier gebruik van gemaakt. Gematigd-risicogokkers verschillen ook van de andere groepen op een aantal vlakken. Ruim de helft maakt afspraken met zichzelf (53%). Dit ligt significant hoger dan het percentage niet-problematische gokkers. Een vijfde is (tijdelijk) gestopt met gokken, zonder Cruks en heeft met anderen gepraat over hoe ze problemen met gokken kunnen voorkomen of verminderen. Deze percentages liggen significant hoger dan bij de groep niet-problematische gokkers.

***Tabel 3.1 - Heb je in de afgelopen 12 maanden iets gedaan om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden? (meerdere antwoorden mogelijk)* (n=354) naar risicoprofiel**

	Niet-problema-tische gokker	Laag-risico-gokker	Gematigd-risico-gokker	Hoog-risico-gokker	Totaal
Met mezelf afspraken gemaakt	21%	28%	53%	36%	28%
(Tijdelijk) gestopt met gokken, zonder Cruks	5%	8%	22%	16%	8%
Met anderen gepraat	3%	6%	22%	20%	8%
Met anderen afspraken gemaakt	6%	5%	13%	12%	7%
Gebruik gemaakt van een zelftest	2%	1%	0%	38%	6%
(Tijdelijk) gestopt met gokken via Cruks	1%	3%	6%	16%	4%
Informatie of hulp gezocht via Loket Kansspel	1%	1%	3%	10%	2%
Informatie of hulp gezocht via de huisarts	0%	0%	3%	4%	1%
Informatie of hulp gezocht via verslavings-zorg	0%	0%	0%	6%	1%
Iets anders	2%	4%	3%	0%	2%
Ik heb niets gedaan	74%	60%	16%	18%	58%

Leeswijzer bij tabel 3.1

De percentages die met een kleur zijn gemarkeerd, geven de significante verschillen weer.

- De lichtblauwe markering betekent dat het percentage significant afwijkt van één ander risicoprofiel.
- De paarse tint betekent dat het percentage significant verschilt van de percentages van twee andere risicoprofielen. In de inhoudelijke tekst naast de tabel staat uitgelegd om welke risicoprofielen het gaat.
- De groene kleur betekent dat het percentage significant afwijkt van de drie andere risicoprofielen.

3.2 Gedragsintentie

In dit onderzoek staat het volgende gewenste gedrag centraal (afhankelijke variabele): *De intentie tot bepaalde gedragingen om te voorkomen dat iemand problemen krijgt met gokken of dat de problemen met gokken die iemand ervaart erger worden.* Deze intentie is uitgevraagd aan de hand van negen verschillende gedragingen deze staan weergegeven in Figuur 3.1.

Helft is van plan iets te doen om gokproblemen te voorkomen of te beperken

Ongeveer de helft van de jongvolwassenen (49%) is waarschijnlijk of zeker wel van plan minimaal één ding te doen tegen gokproblemen. De andere helft (51%) is dit waarschijnlijk of zeker niet van plan. Het staafdiagram (Figuur 3.1) laat per actie zien wat de intentie is van jongvolwassenen om dit de komende tijd te doen. De intentie om met jezelf afspraken te maken is het hoogst. Een derde is dit 'zeker' of 'waarschijnlijk' wel van plan. Zestien procent is van plan (tijdelijk) te stoppen met gokken, zonder Cruks. Elf procent denkt aan (tijdelijk) stoppen met behulp van Cruks.

Figuur 3.1 – Ga je de komende tijd het volgende (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden? (n=354)

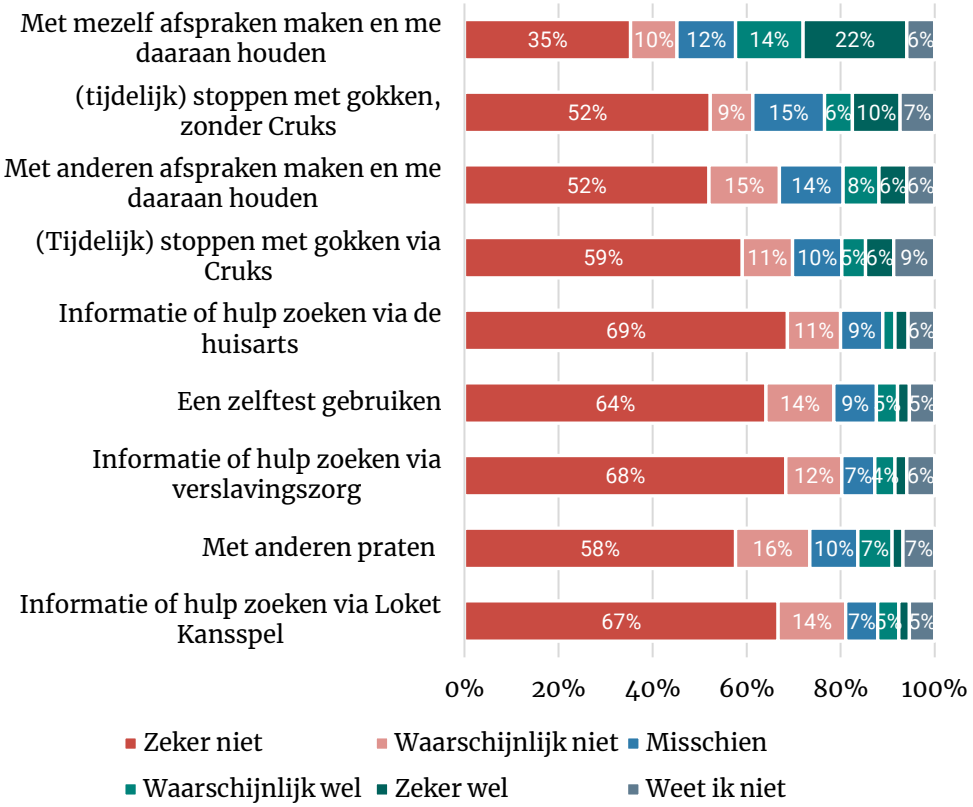

Acht op de tien gematigd risicogokkers hebben de intentie om iets te doen tegen (potentiële) gokproblemen

Tabel 3.2 laat de verschillende gedragsintenties per type risicoprofiel zien. Ruim acht op de tien gematigd-risicogokkers (84%) zijn van plan om minimaal één ding te doen om problemen bij gokken te voorkomen of ervoor te zorgen dat deze niet erger worden. Hierin verschillen ze significant van niet-problematische gokkers (33%) en laag-risicogokkers (55%). Onder hoog-risicogokkers is driekwart (74%) dit van plan (gedragsintentie totaal).

Gematigd-risicogokkers zijn vooral van plan met zichzelf afspraken te maken (66%). Hierin verschillen ze significant van niet-problematische gokkers (30%) en hoog-risicogokkers (32%). Vier op de tien zijn van plan (tijdelijk) te stoppen met gokken, zonder Cruks. Een significant verschil ten opzichte van de niet-problematische gokkers (8%). Het percentage dat van plan is (tijdelijk) te stoppen via Cruks ligt lager (25%). Hierin verschilt deze groep wel significant van de laag-risicogokkers en de niet-problematische gokkers.

Een kwart van de gematigd-risicogokkers is van plan met anderen afspraken te maken (significant verschil t.o.v. de niet-problematische gokkers) of met anderen te praten. In vergelijking tot niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers is een groter deel van plan met anderen te praten. Bijna twee op de tien (19%) zijn van plan om informatie of hulp te zoeken via verslavingszorg, een op de zes (16%) is van plan informatie of hulp te zoeken via Loket Kansspel.

Deze percentages liggen significant hoger dan bij niet-problematische gokkers. Informatie of hulp zoeken bij de huisarts is een kleiner deel van plan (6%).

Hoog-risicogokkers zijn, in vergelijking tot de niet-problematische en laag-risicogokkers meer geneigd om verschillende externe hulpmiddelen in te schakelen die hen kunnen helpen bij hun (potentiële) problemen met gokken. Ze zijn meer geneigd om afspraken te maken met anderen (30%), (tijdelijk) te stoppen via Cruks (36%), een zelftest te gebruiken (28%). Ook zijn ze meer geneigd om informatie of hulp te zoeken via Loket kansspel (26%), verslavingszorg (19%) of de huisarts (22%).

Tabel 3.2 - Ga je de komende tijd het volgende (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden? (% zeker of waarschijnlijk) wel) naar risicoprofiel

	Niet-problematische gokker	Laag-risico-gokker	Gematigd-risico-gokker	Hoog-risico-gokker	Totaal
Met mezelf afspraken maken en me daaraan houden	30%	44%	66%	32%	36%
(Tijdelijk) stoppen met gokken, zonder Cruks	8%	20%	41%	24%	16%
Met anderen afspraken maken en me daaraan houden	9%	10%	25%	30%	14%
(Tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks	4%	6%	25%	36%	11%
Met anderen praten	3%	6%	25%	30%	10%
Een zelftest gebruiken	1%	8%	9%	28%	7%
Informatie of hulp zoeken via Loket Kansspel	1%	5%	16%	26%	7%
Informatie of hulp zoeken via verslavingszorg	1%	6%	19%	22%	7%
Informatie of hulp zoeken via de huisarts	2%	4%	6%	22%	5%
Gedrags-intentie totaal	**33%**	**55%**	**84%**	**74%**	**49%**

Leeswijzer bij tabel 3.2

De percentages die met een kleur zijn gemarkeerd, geven de significante verschillen weer.

- De lichtblauwe markering betekent dat het percentage significant afwijkt van één ander risicoprofiel.
- De paarse tint betekent dat het percentage significant verschilt van de percentages van twee andere risicoprofielen. In de inhoudelijke tekst naast de tabel staat uitgelegd om welke risicoprofielen het gaat.
- De groene kleur betekent dat het percentage significant afwijkt van de drie andere risicoprofielen.

4. Impact van gedragsbepalers

4 Impact van gedragsbepalers

In dit hoofdstuk gaan we in op de invloed van de CASI-gedragsbepalers op de twee vormen van gedragsintentie:
1. Afspraken maken met jezelf of anderen en/of (tijdelijk) stoppen met gokken zonder Cruks en 2. Contact of hulp zoeken en/of stoppen met gokken met Cruks. We beginnen het hoofdstuk met een algemene uitleg over de gedragsintentie, de gedragsbepalers en hoe we deze hebben uitgevraagd in de vragenlijst en bewerkt voor de regressieanalyse. In paragraaf 4.3 bespreken we de uitkomsten van de regressieanalyse zelf. In hoofdstuk 5 gaan we in op de uitkomsten naar gedragsbepaler. Hierin nemen we ook de gedragsbepalers mee die niet in de regressieanalyse zijn opgenomen.

4.1 Gedragsintentie toegelicht

In paragraaf 3.2 zijn de uitkomsten op de negen vormen van gedragsintentie gepresenteerd. Voor de regressieanalyse hebben we een factoranalyse toegepast om na te gaan in hoeverre deze negen vormen verder te groeperen zijn als uitkomstvariabele(n) voor de CASI analyse. Via een factoranalyse kan onderzocht worden of de verschillende aspecten van de vraag 'Ga je de komende tijd het volgende (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden?' met elkaar samenhangen (correleren) en samen te voegen zijn tot één of meerdere factoren. Uit deze analyse blijkt dat gedragsintentie uit twee verschillende factoren bestaat. Deze hebben we de volgende inhoudelijke namen gegeven: 1) Afspraken maken met jezelf of anderen en/of stoppen zonder Cruks (drie items) en 2) Contact of hulp zoeken en/of stoppen met gokken via Cruks (zes items).

In Tabel 4.1 staat weergegeven welke stellingen onder welke gedragsbepaler vallen. In bijlage F staan de bijbehorende factorladingen.

Tabel 4.1 – Factoren gedragsintentie

Afspraken maken met jezelf of anderen en/of stoppen zonder Cruks	Contact of hulp zoeken en/of stoppen met gokken via Cruks
Met mezelf afspraken maken	Met anderen praten over manieren om problemen met gokken te voorkomen/verminderen
Met anderen afspraken maken	Een zelftest gebruiken
(Tijdelijk) stoppen met gokken, zonder Cruks	(Tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks
	Informatie of hulp zoeken via de huisarts
	Informatie of hulp zoeken via Loket Kansspel
	Informatie of hulp zoeken via verslavingszorg

4.2 Gedragsbepalers toegelicht

We lichten hier de gedragsbepalers toe aan de hand van de toelichting uit het document 'CASI-Handleiding voor de facilitator'. Ook lichten we per gedragsbepaler toe hoe we deze in ons onderzoek uitgevraagd hebben en hoe we deze bewerkt hebben zodat we deze mee konden nemen in de regressieanalyse. De volledige vragenlijst waarin de gedragsbepalers zijn uitgevraagd staat in bijlage G. In bijlage C staat per gedragsbepaler genoemd welke vragen uit de vragenlijst hieronder vallen.

In hoofdstuk 5 staan de inhoudelijke uitkomsten naar gedragsbepaler beschreven.

Kennis

De CASI-handleiding beschrijft kennis als 'het weten wat de voor- en nadelen van bepaald gedrag zijn, wat helpt bij het maken van keuzes. Daaronder valt ook kennis over de risico's van gedrag.'

In dit onderzoek hebben we een aantal open kennisvragen in vaststaande volgorde gesteld. Een inhoudelijk antwoord op deze vragen staat voor 'kennis'. We hebben de antwoorden niet inhoudelijk beoordeeld. Er is wel een scan gedaan op 'onzin' antwoorden, zoals antwoorden die alleen bestaan uit letters en geen echte woorden bevatten.

We hebben er in dit onderzoek voor gekozen om alleen de eerste twee kennisvragen mee te nemen in de gedragsbepaler 'kennis' 1) 'Wat zijn volgens jou de risico's van gokken?', 2) 'Waaraan zie je volgens jou dat personen problemen bij gokken hebben of dat hun problemen met gokken erger worden?'.[3] Het afhaakpercentage op de laatste vraag was, in verhouding tot de andere vragen erg hoog (32% ingevuld versus bij de eerste vraag 92% en 80% bij de tweede vraag). Inhoudelijk meet deze laatste vraag ook een ander type kennis, namelijk kennis over oplossingen.

De eerste twee meten vooral kennis van het probleem. In paragraaf 5.2 staan wel de resultaten van alle kennisvragen.

Kunnen

In de handleiding staat 'kunnen' als volgt beschreven: Wanneer iemand het gedrag kan vertonen, zal diegene dit ook eerder doen. Iets kunnen is afhankelijk van je vaardigheden, middelen en de situatie (denk aan tijd en stress). Ook het gevoel dat je het kunt (eigen effectiviteit) speelt een grote rol.

In dit onderzoek bestaat 'kunnen' uit twee componenten:
1. Probleemherkenning gokken. De mate waarin iemand zich in staat voelt bij zichzelf te herkennen dat hij of zij problemen heeft met gokken of dat deze problemen erger (dreigen te) worden. Dit is gesteld aan de hand van een gesloten stelling, lopend van helemaal mee oneens naar helemaal mee eens.
2. Zelfeffectiviteit. Dit component bestaat uit een drietal stellingen: 'Als ik let op mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.', 'Als ik informatie zoek over mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.' En 'Als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt'. In de vragenlijst is 'kunnen' ook uitgevraagd aan de hand van een vervolgvraag op het gewenste gedrag.

[3] *'Wat kun je doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?' is niet opgenomen in de regressieanalyse.*

Deze vraag konden we niet meenemen in de regressieanalyse als onderdeel van de gedragsbepaler kunnen, omdat dit een verdiepende vraag is op het gewenste gedrag. De uitkomst van deze vraag is wel beschreven in paragraaf 5.3.

Houding

Uit de handleiding: wanneer iemand positief staat tegenover gedrag, zal diegene dit gedrag eerder uitvoeren. Het beïnvloeden van risicoperceptie kan relevant zijn voor de houding.

In dit onderzoek hebben we 'houding' gemeten aan de hand van de vraag: 'Hoe groot is volgens jou de kans dat je (meer) problemen krijgt door gokken?' (risicoperceptie).

Zelfbeeld

De handleiding zegt het volgende over zelfbeeld: Als gedrag in lijn is met het zelfbeeld dat iemand heeft, is diegene eerder intrinsiek gemotiveerd.

In dit onderzoek hebben we zelfbeeld uitgevraagd door middel van drie stellingen: 'Ik ben iemand die hulp zoekt als ik problemen heb met gokken.' En 'Ik ben iemand die zijn/haar gokgedrag onder controle heeft' en 'Ik ben iemand die graag risico's neemt'. Uit een factoranalyse bleek dat de eerste twee stellingen kunnen worden samengenomen als één enkele factor (zelfbeeld t.a.v. hulp zoeken en controle over gokgedrag), de derde stelling staat hier los van en is niet meegenomen in de regressieanalyse.

Emoties

In de handleiding staat de gedragsbepaler emoties als volgt beschreven: Emoties kunnen ontstaan wanneer belangrijke waarden of behoeften worden aangesproken of bedreigd en kunnen van grote invloed op gedrag zijn.

In dit onderzoek hebben we jongvolwassenen 23 emoties voorgelegd. Jongvolwassenen kregen de volgende enquêtevraag: 'Als je denkt aan het voorkomen van problemen bij gokken of het zorgen dat je problemen bij gokken niet erger worden, welk gevoel voel je het meest en welke het minst?'

In de regressieanalyse hebben we de volgende zes emoties opgenomen: de drie emoties die het meest van toepassing zijn op de gedragsintentie, namelijk hoopvol, sterk/krachtig en verantwoordelijk. Daarnaast hebben we de drie emoties meegenomen die de sterkste bivariate correlatie met de afhankelijke variabele: beschaamd, verrast en bezorgd.

In paragraaf 5.6 staat een overzicht van de volledige lijst met emoties en de uitkomsten van de analyse.

Weerstand

Weerstand is een sterk motief om iets juist niet te doen, om het huidige gedrag niet te veranderen.
De handleiding benoemt drie vormen van weerstand:
1. Aversie: wanneer iemand zich gedwongen voelt om te veranderen en zich hiertegen verzet.
2. Scepsis: als iemand niet overtuigd is van het nut van de verandering of de afzender wantrouwt.

3. Inertia: wanneer iemand passief is, omdat de interesse in verandering ontbreekt of iemand hier tegenop ziet.

In dit onderzoek hebben we deze drie vormen van weerstand uitgevraagd naar de verschillende vormen van gedragsintentie. Per actie was het mogelijk om één of meer van de volgende antwoorden te geven: 'heb ik het gevoel dat dit mij wordt opgedrongen' (aversie), 'irriteert het me dat dit van mij gevraagd wordt' (aversie), 'komt het er niet van' (inertia), 'kost me dit te veel moeite' (inertia) en 'geloof ik niet dat dit helpt' (scepsis).

Fysieke omgeving

In de handleiding is de gedragsbepaler fysieke omgeving als volgt beschreven: het ontwerp van de omgeving bepaalt hoe iemand keuzes maakt. Zo kan het (gewenste) gedrag moeilijker of makkelijker worden door obstakels of hulpmiddelen in de omgeving.

We hebben deze gedragsbepaler onderzocht aan de hand van een aantal stellingen die zowel gericht zijn op obstakels als op hulpmiddelen. Bij obstakels gaat het onder meer om de nabijheid van plekken waar men kan gokken, reclames en pop-ups, die jongvolwassenen kunnen verleiden om meer of vaker te gokken. Bij hulpmiddelen, hebben we stellingen opgenomen die zich richten op de beschikbaarheid van informatie over de risico's van gokken en de beschikbaarheid van zelftesten. Op basis van een factoranalyse bleek deze indeling in twee factoren ook statistisch te kloppen. In bijlage C is uiteengezet welke enquêtevragen vallen onder hulpmiddelen dan wel obstakels.

Sociale omgeving

De sociale omgeving, de mensen om je heen, is van invloed op het eigen gedrag. Twee normen spelen hierbij een rol:
1. Injunctieve norm: de perceptie van wat belangrijke mensen gewenst gedrag vinden.
2. Descriptieve norm: de perceptie van wat deze andere mensen doen.

In dit onderzoek hebben we de injunctieve norm uitgevraagd aan de hand van stellingen die bestaan uit items gericht op de sociale steun voor zelfregulering en het zoeken van (professionele) hulp en de (mogelijke) negatieve houding vanuit de sociale omgeving tegenover het gewenste gedrag.

Uit de factoranalyse bleek ook dat de stellingen die vallen binnen de sociale omgeving ook uit meerdere componenten bestaan. Deze hebben we de volgende inhoudelijke namen gegeven 1) steun van sociale omgeving m.b.t. regulering gokgedrag en 2) steun van sociale omgeving m.b.t. hulp of informatie zoeken en 3) negatief beeld sociale omgeving m.b.t. hulp of informatie zoeken. De descriptieve norm hebben we op de volgende manier uitgevraagd:

‘Zijn er mensen in je omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega’s) die veel gokken?’.[4]

In bijlage C is toegelicht welke stellingen onder de verschillende vormen van sociale omgeving horen.

Automatische reacties en onbewuste associaties

De handleiding stelt dat een groot deel van ons gedrag automatisch is. Ook geldt dat communicatie onbewust associaties oproept.

In dit onderzoek hebben we de gedragsbepaler uitgevraagd via de vraag: ‘Welke woorden, gedachten of gevoelens komen er bij je op als je denkt aan gokken?’. Deze vraag is niet meegenomen in de regressieanalyse, omdat dit een open vraag betreft en deze vraag zich ook niet richt op de gedragsintentie (afhankelijke variabele). In paragraaf 5.1 staan wel de uitkomsten op deze gedragsbepaler beschreven.

4.3 Uitkomsten analyse

In Figuur 4.1 en Figuur 4.2 staan de uitkomsten van de CASI-regressieanalyses naar de twee gedragsintenties schematisch weergegeven. In de daaropvolgende teksten beschrijven we de uitkomsten van de regressieanalyse op de gedragsintentie. Wanneer een gedragsbepaler een significant effect heeft op een onderliggende gedragsintentie, beschrijven we dit effect, zodat duidelijk is wat de onderliggende uitkomsten zijn.

[4] *De stelling ‘ik hoor erbij als ik tijdens het gokken even veel risico neem als de anderen met wie ik gok’ hebben we niet opgenomen in de schaal, omdat deze uit een aparte factor bestaat.*

Figuur 4.1 – Invloed gedragsbepalers op intentie om afspraken te maken over gokgedrag in verband met problematisch gokgedrag en/of te stoppen met gokken

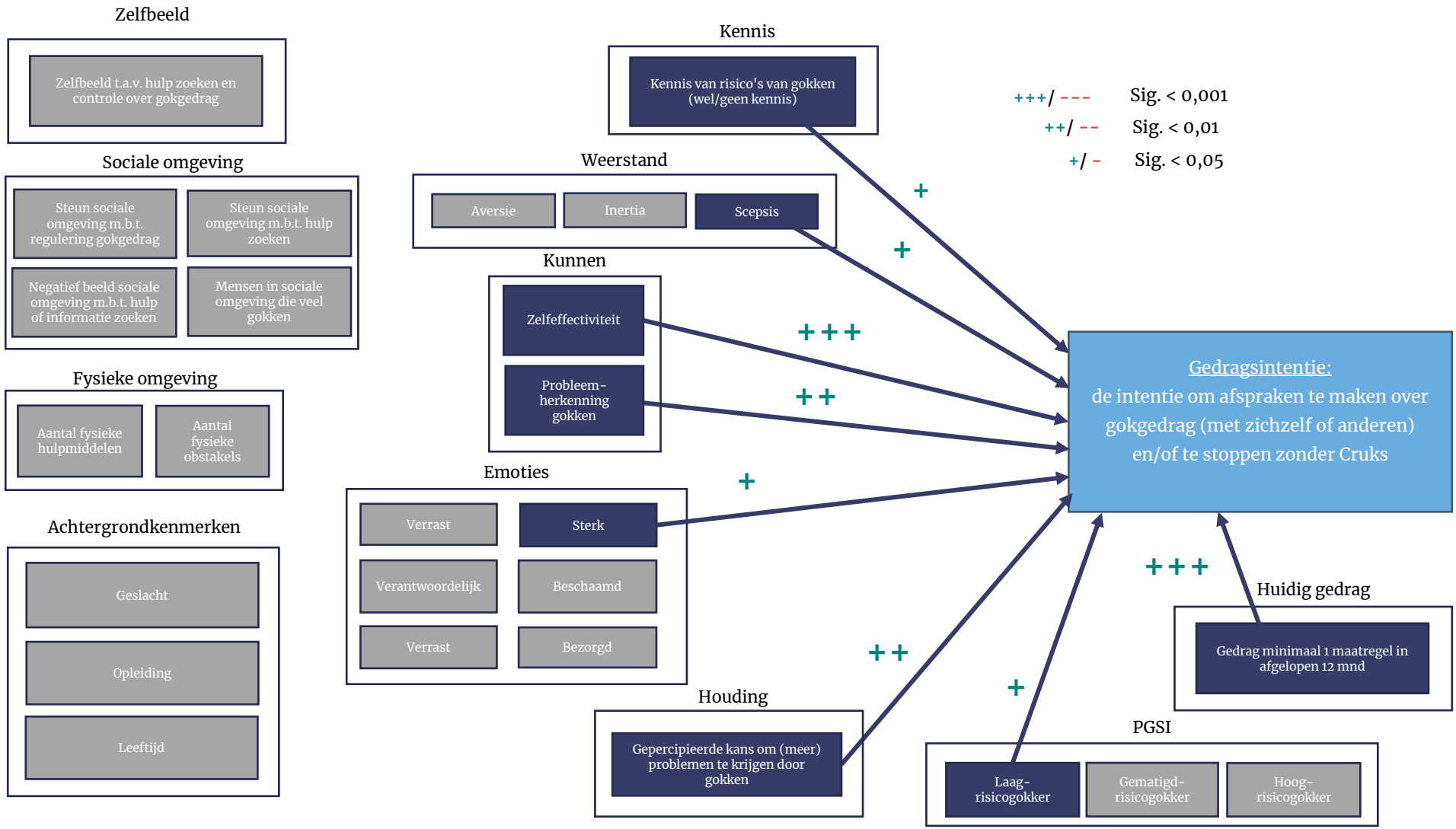

Leeswijzer figuur 4.1

Figuur 4.1 geeft de significante verbanden weer tussen ‘de intentie tot het maken van afspraken met zichzelf of iemand anders en/of te stoppen zonder Cruks’ en de gedragsbepalers, de PGSI, huidig gedrag en achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht, opleiding). Huidig gedrag betekent het ondernemen van minimaal één maatregel de afgelopen 12 maanden. De grijze gedragsbepalers hangen niet significant samen met de gedragsintentie. De donkerblauwe gedragsbepalers wel. Met een plus of een min is aangegeven of er een negatief dan wel positief verband is. Het aantal plusjes of minnetjes geeft de mate van significantie weer.

4.3.1 Intentie om afspraken te maken over gokgedrag of (tijdelijk) te stoppen met gokken zonder Cruks

Uit figuur 4.1 blijkt dat vijf gedragsbepalers positief significant samenhangen met de intentie dat iemand afspraken maakt over zijn/haar over gokgedrag, met zichzelf of anderen.
Dit zijn:

- Scepsis;
- De emotie sterk;
- Kunnen (zowel zelfeffectiviteit als probleemherkenning bij gokken);
- Kennis;
- Houding.

Hieronder lichten we de effecten inhoudelijk toe. Wanneer dit van toepassing is, beschrijven we ook de effecten op de onderliggende gedragsintenties.

Sceptische houding positief effect op intentie om afspraken te maken en/of (tijdelijk) te stoppen met gokken zonder Cruks

Een sceptische houding, namelijk ‘ik geloof niet dat het helpt’, heeft een positief effect op de intentie van gokkers om afspraken met zichzelf of anderen te maken over het eigen gokgedrag of om te stoppen met gokken zonder Cruks (P=0,02). We hebben, op basis van dit onderzoek, geen duidelijke verklaring voor dit effect. Een mogelijke verklaring kan liggen in de wijze van uitvragen. We hebben hierbij namelijk geen gebruik gemaakt van een schaalvariabele om de houding scepsis te meten, maar van een dichotome meerkeuzevraag (wel/niet). De eventuele gradatie in scepsis is dus niet gemeten.

Emotie ‘sterk’ positief effect op intentie afspraken te maken en te stoppen met gokken of (tijdelijk) te stoppen met gokken zonder Cruks

De emotie ‘sterk’ hangt in algemene zin positief samen met de intentie om afspraken te maken met jezelf of anderen of te stoppen met gokken zonder Cruks (P=0,03).

Herkennen van gokproblemen positief effect op intentie om afspraken te maken over gokken of te (tijdelijk) stoppen met gokken zonder Cruks

Wanneer iemand (verergerde) gokproblemen meer bij zichzelf herkent, heeft iemand sterker de neiging om afspraken te maken over het eigen gokgedrag of te stoppen met gokken zonder Cruks (P=0,006).

Zelfeffectiviteit positief effect op intentie om afspraken te maken over gokken

De mate van zelfeffectiviteit heeft een positief effect op de kans dat iemand afspraken maakt met zichzelf en zich hieraan houdt ($p<0,001$). De mate van zelfeffectiviteit bestaat uit verschillende handelingen die iemand kan doen om ervoor te zorgen dat het gokgedrag niet erger wordt: letten op het eigen gokgedrag, informatie zoeken over gokgedrag en hulp zoeken.

Kennis over risico's van gokken positief effect op intentie afspraken te maken met zichzelf

Wanneer iemand meer (gepercipieerde) kennis over risico's van gokken heeft, heeft iemand een sterkere intentie om afspraken met zichzelf te maken ($P=0,02$).

Ingeschatte kans op (meer) problemen positief effect op intentie om afspraken te maken met zichzelf

De 'gepercipieerde kans om (meer) problemen te krijgen door gokken' hangt positief samen met de intentie om afspraken met zichzelf te maken over het eigen gokgedrag ($P=0,001$).

4.3.2 Invloed van achtergrondvariabelen en huidig gedrag

We hebben in de regressieanalyse ook de invloed van een aantal andere kenmerken getoetst. Een hiervan betreft de acties die iemand het afgelopen jaar heeft ondernomen om problemen met gokken te voorkomen of ervoor te zorgen dat deze niet erger worden (huidig gedrag). Daarnaast hebben we gekeken naar het effect van de PGSI en de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd en opleiding.

Uit Figuur 4.1 blijkt dat het huidige gedrag van sterke positieve invloed is ($p<0,001$) op de intentie om afspraken te maken en (tijdelijk) te stoppen zonder Cruks. Ten opzichte van niet-problematische gokkers hebben laag-risicogokkers een grotere kans om met anderen afspraken te maken en (tijdelijk) te stoppen met gokken zonder Cruks ($P=0,04$).

Figuur 4.2 Invloed van gedragsbepalers op de intentie om contact en informatie te zoeken in verband met problematisch gokgedrag (gedragsintentie 2)

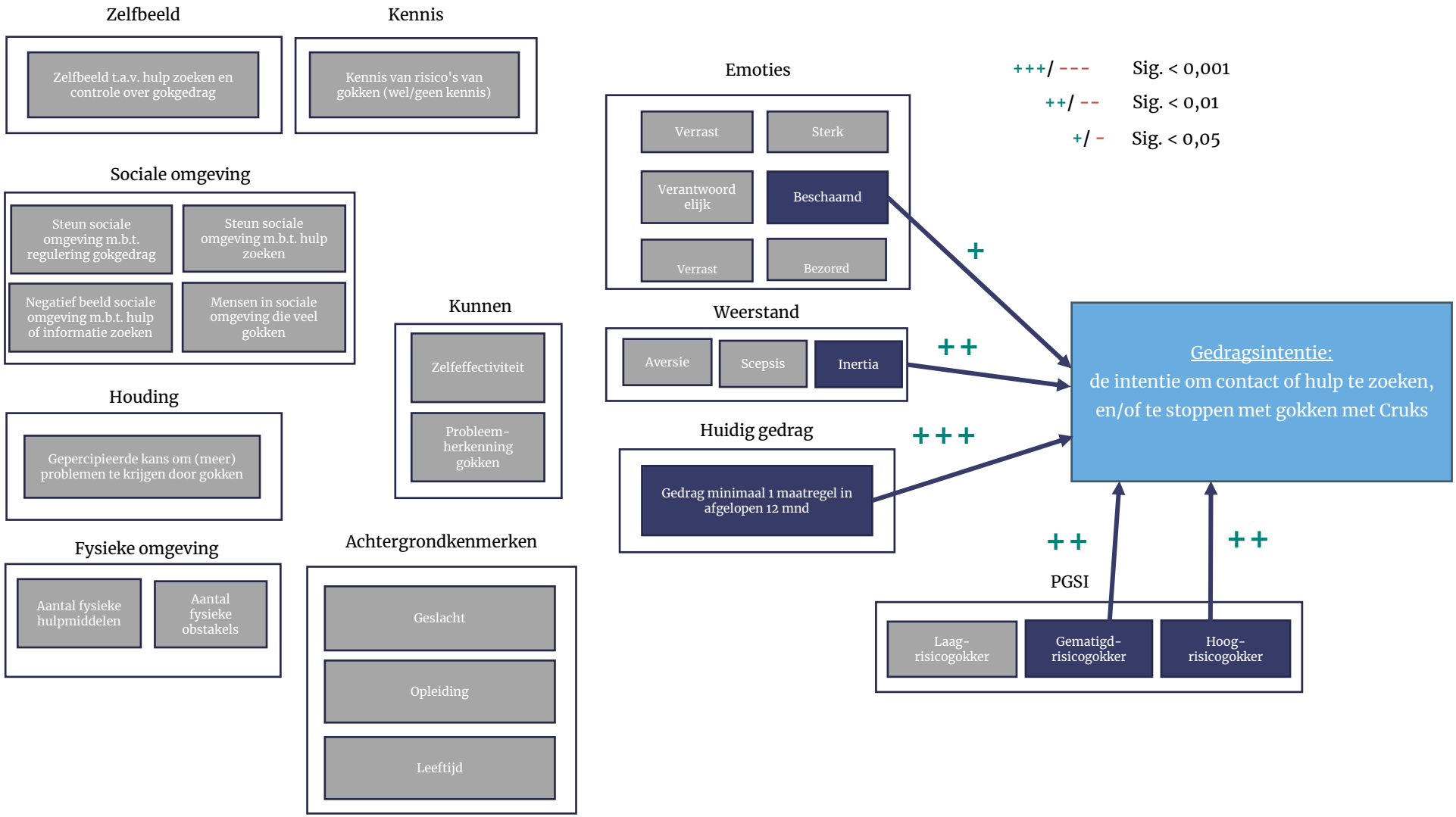

Leeswijzer figuur 4.2

Figuur 4.2 geeft de significante verbanden weer tussen de intentie tot het zoeken van contact en hulp, of stoppen met gokken met Cruks en de gedragsbepalers, de PGSI, huidig gedrag en achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht, opleiding). Huidig gedrag betekent het ondernemen van minimaal één maatregel in de afgelopen 12 maanden. De grijze gedragsbepalers hangen niet significant samen met de gedragsintentie. De blauwe gedragsbepalers wel. Met een plus of een min is aangegeven of er een negatief dan wel positief verband is. Het aantal plusjes of minnetjes geeft de mate van significantie weer.

4.3.3 Intentie om contact en hulp te zoeken of (tijdelijk) te stoppen met gokken met Cruks

Op basis van de regressieanalyse (Figuur 4.2) blijkt dat twee gedragsbepalers significant samenhangen met de intentie om contact of hulp te zoeken. Dit is de emotie 'beschaamd' en binnen weerstand de vorm 'inertia'.

Gevoelens van schaamte hebben positief effect op de intentie tot het zoeken van hulp of (tijdelijk) stoppen met gokken met Cruks

De emotie 'beschaamd' heeft een positief effect op de intentie tot het zoeken van contact en hulp, of stoppen met gokken met Cruks (P=0,012).

Inertia positief effect op afspraken maken en hulp zoeken via de huisarts

Inertia hangt positief samen met de intentie om met anderen afspraken te maken en je daaraan te houden (P=0,01) en informatie of hulp te zoeken via de huisarts (P=0,02). Als iemand het gevoel heeft dat met anderen afspraken maken of informatie of hulp zoeken via de huisarts te veel moeite kost of dat dit er niet van komt, is men eerder geneigd dit gedrag te vertonen. Dit is tegenstrijdig aan de verwachting dat inertia juist een negatieve invloed zou hebben met de gedragsintentie.

4.3.4 Invloed van achtergrondvariabelen en huidig gedrag

Uit Figuur 4.2 blijkt dat huidig gedrag een sterke positieve invloed heeft. Huidig gedrag heeft een significant positief effect op de intentie om een zelftest te gebruiken, (tijdelijk) te stoppen met gokken via Cruks of informatie of hulp te zoeken via Loket Kansspel.

Gematigd- en hoog-risicogokkers zijn meer geneigd met anderen te praten, (tijdelijk) te stoppen via Cruks of informatie of hulp te zoeken via Loket Kansspel of verslavingszorg ten opzichte van niet-problematische gokkers.

5. Uitkomsten naar gedragsbepalers

5 Uitkomsten naar gedragsbepalers

De negen CASI-gedragsbepalers zijn in de vragenlijst uitgevraagd aan de hand van stellingen en vragen, opgesteld op basis van de voorbeeldvragenlijst voor kwantitatief CASI-onderzoek. In dit hoofdstuk geven we per gedragsbepaler de losse uitkomsten weer. Voor sommige enquêtevragen of -stellingen was het niet mogelijk om deze mee te nemen in de regressieanalyse. De redenen hiervoor zijn toegelicht in paragraaf 4.2. De uitkomsten op deze vragen geven we toch weer, om de losse resultaten hiervan inzichtelijk te maken.

5.1 Onbewuste associaties en automatische reacties

Onderstaande woordenwolk geeft wel de uitkomsten weer op deze vraag. Wanneer een woord groter is weergegeven in de woordenwolk, is deze vaker genoemd. Uit de woordenwolk valt op dat jongvolwassenen zowel positieve als negatieve associaties veelvuldig noemen. ‘Geld’ is een woord wat de jongvolwassenen het meest associëren met gokken (dit kan zowel positief als negatief worden opgevat). Positieve associaties zijn ‘winnen’, ‘leuk’, ‘spannend’, ‘winst’ en ‘plezier’. Negatieve associaties zijn ‘verlies/verliezen’ en ‘verslaving/verslavend’.

Figuur 5.1 - Welke woorden, gedachten of gevoelens komen er bij je op als je denkt aan gokken? (n=354)

5.2 Kennis

Kennis hebben we gemeten aan de hand van een aantal open vragen: ‘Wat zijn volgens jou de risico’s van gokken?’ ‘Waaraan zie je volgens jou dat personen problemen bij gokken hebben of dat hun problemen met gokken erger worden?’ en ‘Wat kun je doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?’.

Risico's van gokken zijn geld verliezen en verslaving

Op de vraag naar risico's van gokken heeft een ruime meerderheid (92%) van de jongvolwassenen een inhoudelijk antwoord gegeven.

Veelvoorkomende antwoorden zijn 'geld verliezen' en 'verslaving', met als gevolg in de schulden komen:

- *"Verslaafd raken en op den duur een groot deel van je geld verliezen."*
- *"Sommige mensen raken verslaafd en kunnen daardoor in de schulden raken."*
- *"Wanneer je verkeerd gokt kan je je inzet verliezen, als dit heel vaak gebeurt kan je flink in de schulden komen."*

Signalen van gokproblemen zijn het niet herkennen van eigen grenzen en vertonen van negatief gedrag

Acht op de tien jongvolwassenen hebben een inhoudelijk antwoord gegeven op de vraag waaraan je kan herkennen dat personen problemen hebben met gokken, of dat deze erger worden. Veelvoorkomende antwoorden zijn dat iemand zijn of haar eigen grenzen in het gokken niet (meer) kent en dus blijft doorgaan, ondanks negatieve gevolgen:

- *"Te veel risico nemen, geld inzetten dat ze eigen lijk niet hebben, niet in staat zijn om te stoppen."*
- *"Als iemand door blijft gokken terwijl zijn geld eigenlijk op is."*
- *"Als je geld blijft verliezen en blijft doorgaan omdat je op dat moment verslaafd ben geraakt."*

Een ander signaal dat jongvolwassenen noemen is wanneer gokgedrag leidt tot negatief gedrag, zoals het niet nakomen van afspraken, het moeten lenen van geld:

- *"Als ze niet kunnen stoppen wanneer ze zeggen dat te doen. Bijvoorbeeld nog een keer, en dan toch door blijven gaan. Of wanneer ze geld willen lenen om mee te gaan gokken."*
- *"Lichamelijke verzorging blijft achter, ze komen te laat of komen niet opdagen bij werk/school/afspraken door het gokken."*
- *"Steeds meer bezig zijn met gokken en er steeds meer voor over hebben. Vaker stiekem doen, geld lenen en andere kenmerken van verslaving etc."*

Stellen van limieten en praten zien jongvolwassenen als oplossingen voor problematisch gokgedrag

Twee derde van de jongvolwassenen heeft een inhoudelijk antwoord gegeven op de laatste open vraag 'Wat kun je doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?'

Veel genoemde oplossingen hebben te maken met het stellen van limieten, met name op het geld dat je gebruikt om te gokken:

- *"Alleen geld inzetten wat je zou kunnen missen en alleen op korte termijn weer inzetten als je gewonnen hebt."*
- *"Een bepaald bedrag meenemen naar het casino en je pinpas thuislaten om zo niet meer geld te kunnen opnemen."*
- *"Een maximum bedrag afspreken met jezelf."*
- *"Het eens in de zoveel tijd doen, in plaats van wekelijks. Ook is het goed om jezelf regels te geven voor je begint, over limiet, en speeltijd."*

Of erover praten met anderen en hulp zoeken:

- *"Het bespreken met anderen en duidelijke grenzen stellen."*
- *"Hulp zoeken en je gedachtes delen met anderen zodat zij andere dingen met je kunnen doen."*
- *"Vertellen aan je omgeving dat je gokt. Als je problemen hebt met verslaving het zelf sowieso beter in de gaten houden. Om hulp durven te vragen."*
- *"App verwijderen, limieten instellen, hulp vragen aan naasten."*

5.3 Kunnen

Driekwart denkt gokproblemen bij zichzelf te kunnen herkennen

Driekwart van de jongvolwassenen denkt het bij zichzelf te herkennen als ze problemen krijgen bij gokken of als deze problemen erger worden. Ruim een op de tien (13%) heeft het idee dat ze dit niet bij zichzelf zullen herkennen.

Figuur 5.2 - Ik zou het bij mezelf herkennen dat ik problemen krijg bij gokken of dat mijn problemen bij gokken erger worden (n=354)

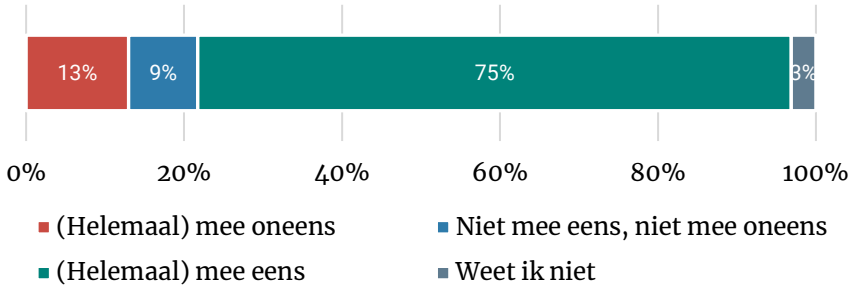

Acht op de tien niet-problematische gokkers, laag-risicogokkers en gematigd-risicogokkers zeggen dat ze het bij zichzelf zouden herkennen als ze problemen krijgen bij gokken. Dit ligt significant hoger dan bij de hoog-risicogokkers (42%).

Driekwart denkt dat letten op eigen gokgedrag ervoor zorgt dat gokgedrag niet erger wordt

Naast de vraag naar de verwachtte kans op gokproblemen, kregen jongvolwassenen verschillende stellingen voorgelegd die 'zelfeffectiviteit' meten. Figuur 5.3 geeft deze stellingen weer. Driekwart (72%) heeft het idee dat als ze letten op hun gokgedrag, ze ervoor zorgen dat dit gedrag niet erger wordt. Ruim de helft denkt dat hulp zoeken ervoor zorgt dat het gokgedrag niet erger wordt. Voor informatie zoeken geldt dat minder dan de helft (45%) het idee heeft dat hierdoor hun gokgedrag niet erger wordt.

Figuur 5.3 - Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken? (n=354)

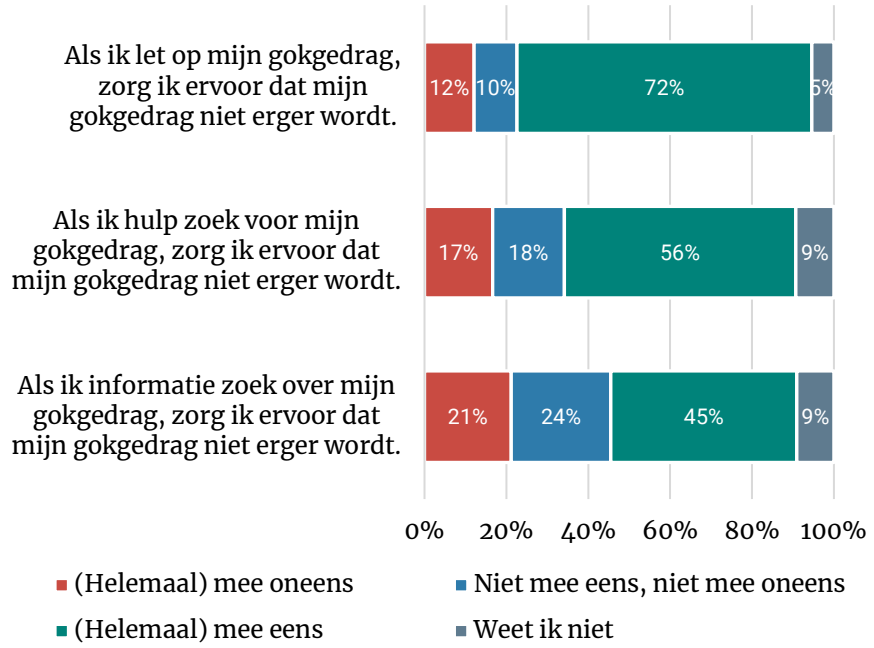

Zes op de tien jongvolwassenen die van plan zijn te stoppen met gokken zonder Cruks hebben vertrouwen dat dit lukt

Voor de gedragingen waarvan jongvolwassenen hebben aangegeven deze misschien, waarschijnlijk wel of zeker wel te doen, is gevraagd hoeveel vertrouwen ze hebben dat het ook gaat lukken om deze gedragsintentie uit te voeren. Figuur 5.4 laat de uitkomsten hiervan zien. Driekwart van de jongvolwassenen die afspraken wil maken met zichzelf, heeft ook (heel) veel vertrouwen dat hen dit gaat lukken. Ruim de helft (56%) heeft (heel) veel vertrouwen dat ze afspraken met anderen kunnen maken.

Zes op de tien jongvolwassenen die van plan zijn (tijdelijk) te stoppen zonder Cruks, heeft er (heel) veel vertrouwen in dat dit ook lukt. De helft (49%) van de jongvolwassenen die wil stoppen met gokken zonder Cruks, heeft hier (heel) veel vertrouwen in. Van de jongvolwassenen die van plan zijn om informatie of hulp te zoeken, heeft ruim een derde er (veel) vertrouwen in dat het hun lukt om informatie of hulp te zoeken via verslavingszorg. Drie op de tien hebben er (heel) veel vertrouwen in dat het lukt om informatie of hulp te zoeken via Loket Kansspel. Ruim een kwart (27%) heeft (heel) veel vertrouwen dat ze informatie of hulp via de huisarts gaan zoeken. Van de jongvolwassenen die van plan zijn met anderen te gaan praten of een zelftest te gebruiken, zegt rond een derde (heel) veel vertrouwen erin te hebben dat hun dit ook lukt.

Figuur 5.4 - Hoeveel vertrouwen heb je dat het je lukt om onderstaande te doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden? (n wisselt) *Doorvraag van: ga je de komende tijd (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden?*

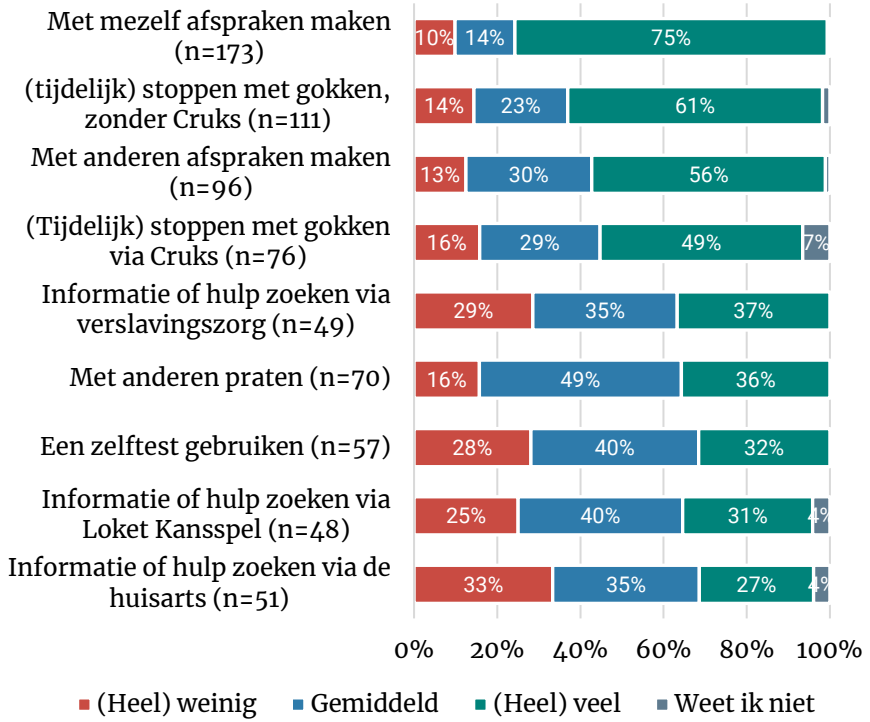

5.4 Houding

Zeven op de tien schatten de kans op gokproblemen (heel) groot in

Bijna zeven op de tien (68%) schatten de kans (heel) klein dat ze (meer) problemen krijgen bij gokken, 17 procent schat deze kans (heel) groot in. Bij deze vraag zijn er ook verschillen zichtbaar naar risicoprofiel van gokkers. Vooral niet-problematische gokkers (81%) schatten de kans klein in dat ze (meer) problemen krijgen bij gokken. Onder hoog-risicogokkers schat slechts een op de tien deze kans klein in. Ruim de helft (52%) schat de kans juist groot in dat ze (meer) problemen krijgen bij gokken.

Figuur 5.5 - Hoe groot is volgens jou de kans dat je (meer) problemen krijgt door gokken? (n=354)

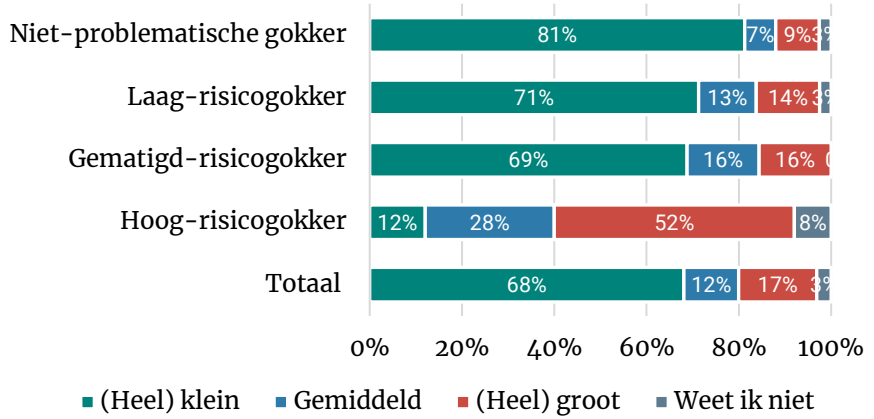

5.5 Zelfbeeld

Acht op de tien hebben idee dat ze gokgedrag onder controle hebben

Zelfbeeld hebben we gemeten aan de hand van drie stellingen. Ruim acht op de tien jongvolwassenen (84%) hebben het idee dat ze hun gokgedrag onder controle hebben. De helft (52%) zegt dat ze zichzelf zien als iemand die hulp zou zoeken voor problemen met gokken. Bij de vraag of ze graag risico's nemen, zijn de meningen verdeeld. Ruim een derde (36%) is het hier (helemaal) mee oneens en een derde (35%) is het hier (helemaal) mee eens.

Figuur 5.6 - Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken? (n=354)

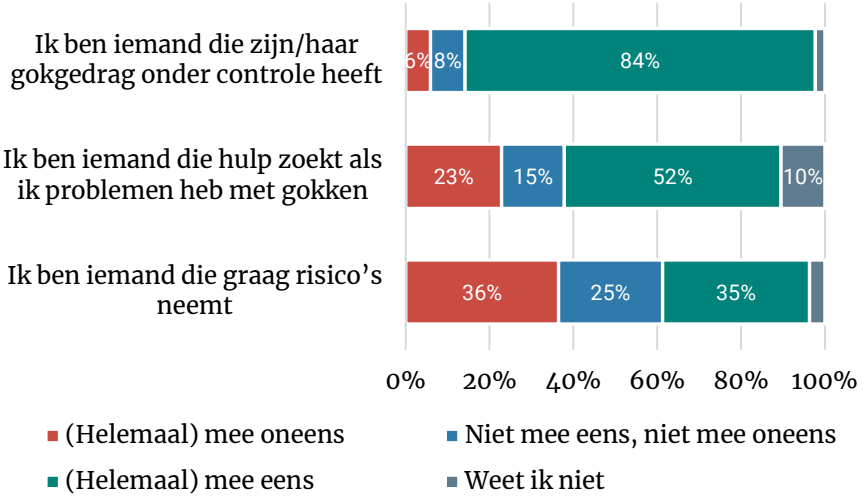

Vooral niet-problematische gokkers zien zichzelf als iemand die hulp zoekt bij problemen met gokken

In vergelijking tot hoog-risicogokkers (38%) zegt een groter deel van de niet-problematische gokkers (59%) dat ze hulp zouden zoeken bij problemen met gokken. Niet-problematische gokkers verschillen ook met de andere risicoprofielen in hun eigen beeld of ze graag risico's nemen. Een kwart van de niet-problematische gokkers zien zichzelf als iemand die graag risico's neemt. Onder de andere groepen is dit tussen de 43 procent (laag-risicogokker) en 52 procent (hoog-risicogokker). Ook in de eigen inschatting over controle over het eigen gokgedrag verschillen de groepen significant van elkaar. De helft van de hoog-risicogokkers denkt controle te hebben. Bij de rest van de groepen is dit tussen de 90 en 80 procent.

5.6 Emoties

In dit onderzoek kregen jongvolwassenen in totaal 23 emoties te zien. Deze emoties zijn in groepjes van vier (en eentje van 3) voorgelegd. Hierdoor zijn er zes clusters van emoties gevormd. In Tabel 5.1 is met een nummer (1-6) weergegeven bij welk cluster de emotie hoort. Binnen deze groepjes zijn de emoties random weergegeven.
In dit cluster van emoties moest de respondent aangeven welke emotie ze het meest en welke ze het minst associëren met het voorkomen van of beperken van problemen bij gokken.[5]
De emotie die ze het meeste associëren met de gedragsintentie kreeg de waarde plus 1, het minst minus 1 en niet genoemd is '0'. Wanneer een emotie zowel het meest als het minst is genoemd, heffen de waarden elkaar op en krijgt deze emotie ook de waarde '0'.

Hoopvol, sterk en krachtig en verantwoordelijk meest geassocieerde emoties

In onderstaande tabel is het overzicht te zien van alle uitgevraagde emoties. De percentages geven weer hoe hoog het percentage is dat heeft aangegeven deze emotie het minst of het meest associeert met het voorkomen van problemen bij gokken. Het saldo geeft weer wat het verschil is tussen het percentage meest en minst.

Hieruit blijkt dat 'hoopvol' (61%) en sterk en krachtig (53%) en verantwoordelijk (51%) door meer dan de helft van de jongvolwassenen het meest wordt geassocieerd met het voorkomen van problemen bij gokken. Relatief weinig jongvolwassenen noemen deze emoties het minst, waardoor het positieve saldo in vergelijking tot de andere emoties hoog is.

Emoties die over het algemeen als met minst passend worden gezien zijn geaccepteerd (43%) en verdrietig (44%). Verdrietig heeft ook het hoogste negatieve saldo, omdat dit maar door 6 procent het meest wordt genoemd.

[5] *Het was mogelijk om dezelfde emotie zowel 'het meest' als 'het minst' van toepassing te vinden. In dat geval is de emotie niet meegeteld, vergelijkbaar met de overige emoties die zijn niet geselecteerd.*

Tabel 5.1 - Als je denkt aan het voorkomen van problemen bij gokken of het zorgen dat je problemen bij gokken niet erger worden, welk gevoel voel je het meest en welke het minst?

Cluster	Emotie	% minst	% meest	Saldo	SD
3	Hoopvol	13%	61%	48%	0,69
5	Sterk/krachtig	12%	53%	41%	0,67
6	Verantwoordelijk	20%	51%	31%	0,77
2	Verbonden	18%	30%	12%	0,70
4	Gefrustreerd	16%	31%	15%	0,64
1	Trots	25%	38%	14%	0,74
4	Onzeker	22%	35%	13%	0,72
2	Verrast	19%	30%	11%	0,67
5	Waakzaam	15%	27%	12%	0,61
1	Blij	18%	21%	3%	0,58
1	Enthousiast	21%	17%	-4%	0,58
6	Tevreden	36%	32%	-4%	0,78
4	Machteloos	30%	20%	-10%	0,67
2	Afkeer	25%	14%	-11%	0,60
3	Bezorgd	28%	17%	-11%	0,64
1	Geïnteresseerd	37%	24%	-13%	0,70
3	Geïrriteerd	31%	16%	-15%	0,64
5	Beschaamd	30%	15%	-15%	0,63
4	Boos	33%	14%	-19%	0,59
3	Ontroerd	27%	6%	-21%	0,51
2	Bang	38%	16%	-22%	0,68
6	Geaccepteerd	43%	17%	-26%	0,69
5	Verdrietig	44%	6%	-37%	0,60

5.7 Weerstand

Een op de vijf gelooft niet dat een zelftest helpt

De drie aspecten van weerstand zijn uitgevraagd via verschillende inhoudelijke stellingen. Deze staan weergegeven in Tabel 5.2. Deze inhoudelijke stellingen zijn uitgevraagd naar een aantal gedragingen. Uit de tabel blijkt dat over het algemeen het percentage jongvolwassenen dat verschillende vormen van weerstand ervaart, niet boven de 13 procent uitkomt. Met uitzondering van ‘scepsis’. Een vijfde gelooft niet dat een zelftest gebruiken helpt.

Tabel 5.2 - Je kunt verschillende dingen doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden. Welk gevoelens roepen deze bij je op? (meerdere antwoorden mogelijk)

Stelling	Een zelftest gebruiken	Met mezelf of anderen afspraken maken en me daaraan houden	(Tijdelijk) stoppen met gokken	Professionele hulp inschakelen
Aversie				
Heb ik het gevoel dat dit mij wordt opgedrongen	7%	9%	5%	8%
Irriteert het me dat dit van mij gevraagd wordt	8%	7%	9%	10%
Inertia				
Komt het er niet van	11%	12%	10%	12%
Kost me dit te veel moeite	7%	5%	4%	13%
Scepsis				
Geloof ik niet dat dit helpt	22%	6%	10%	8%

Hoog-risicogokkers ervaren meer gevoelens van weerstand

Hoog-risicogokkers verschillen significant op verschillende aspecten van de andere risicoprofielen als het gaat om hun gevoel van weerstand met betrekking tot het gewenste gedrag.

- *Zelftest*: in vergelijking tot niet-problematische gokkers heeft een groter deel het gevoel dat dit hen wordt opgedrongen (18%); zeggen ze dat het er niet van komt (24%) en het te veel moeite kost (18%). Het gevoel dat ‘het irriteert me dat dit van me gevraagd wordt is bij de groep hoog-risicogokkers ook hoger dan de laag-risicogokkers (30%).
- *Afspraken met mezelf of anderen maken*: in vergelijking tot niet-problematische en laag-risicogokkers geeft een groter deel aan dat het hen irriteert dat dit van hen gevraagd wordt (22%). Bijna de helft van de hoog-risicogokkers (46%) zegt dat dit er niet van komt. Dit is significant hoger dan de andere groepen. Een op de zes hoog-risicogokkers zegt dat afspraken maken te veel moeite kost, significant hoger dan niet-problematische gokkers.
- *Tijdelijk stoppen met gokken*: een groter deel van de hoog-risicogokkers zegt dat het hen irriteert dat dit van hen gevraagd wordt (28%) en zegt dat het er niet van komt (34%) in vergelijking tot niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers. Een op de vijf zegt dat tijdelijk stoppen te veel moeite kost. Dit is significant hoger dan onder de groep niet-problematische gokkers.

- *Professionele hulp inschakelen*: ruim een derde (38%) van de hoog-risicogokkers zegt dat ‘het er niet van komt. Dit is significant hoger dan niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers. Een vijfde irriteert het dat dit van hen gevraagd wordt en achttien procent denkt dat professionele hulp niet helpt. Deze percentages liggen significant hoger dan onder de niet-problematische gokkers.

5.8 Fysieke omgeving

Jongvolwassenen kregen een lijst voorgelegd met een aantal stellingen die bestaan uit hulpmiddelen en obstakels in de fysieke omgeving. Deze hulpmiddelen en obstakels kunnen zowel online als offline zijn. Uit Figuur 5.7 valt op te maken dat zowel hulpmiddelen als obstakels regelmatig door jongvolwassenen worden genoemd. Het meest voorkomende hulpmiddel zijn mensen in de eigen omgeving met wie de jongvolwassene kan praten. Het meest voorkomende obstakel zijn plekken in de buurt waar je kan gokken.

Hulpmiddelen zijn:
- Mensen in de omgeving met wie iemand kan praten (75%);
- Informatie over de risico’s van gokken (47%);
- Manieren om te stoppen met gokken op gokwebsites en -apps (34%);
- Toezicht tijdens het gokken (28%);
- Beschikbaarheid van zelftesten op de gokwebsites en -apps (16%).

Obstakels bestaan uit:
- Plekken in de buurt waar iemand kan gokken (69%);
- Reclames en pop-ups over gokken (47%);
- Meldingen vanuit de gokwebsites en -apps, waardoor iemand wil blijven gokken (24%).

Figuur 5.7 - Zijn de volgende zaken op jou van toepassing? (% ja)

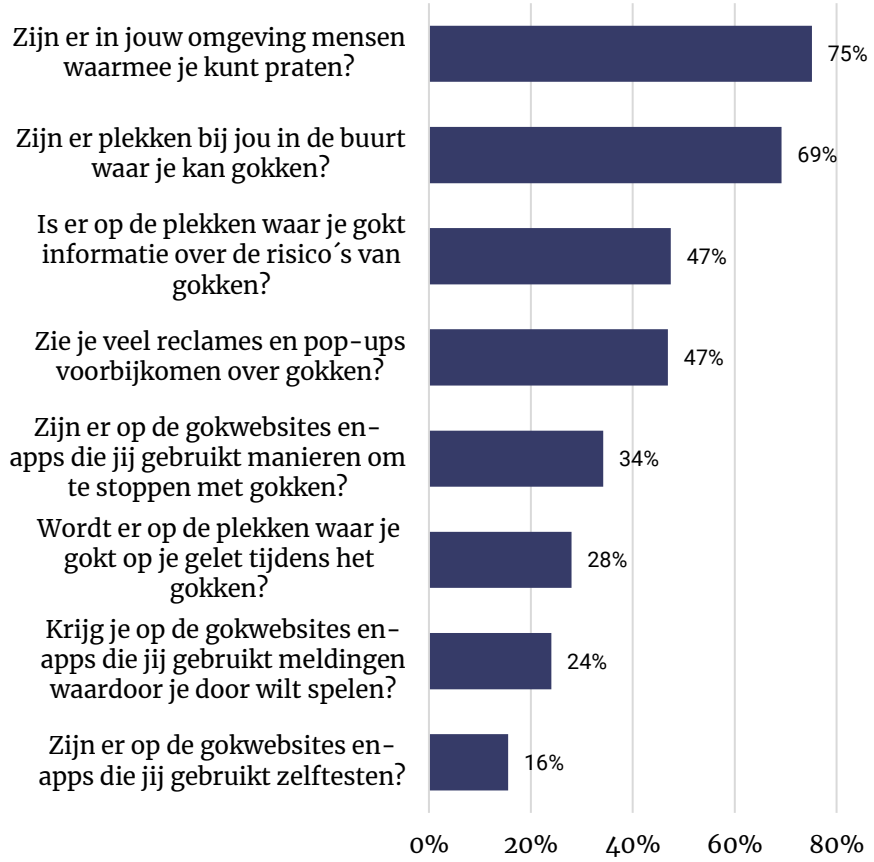

Verschillen naar risicoprofielen

Er is een aantal opvallende verschillen zichtbaar naar het risicoprofiel van gokkers. Een deel van deze uitkomsten hangt ook samen met de verschillen in bekendheid van hulpmiddelen onder de risicoprofielen.

Hulpmiddelen

- Hoog-risicogokkers (30%) en gematigd-risicogokkers (28%) geven vaker aan dat er *geen* mensen in hun omgeving zijn met wie ze kunnen praten als hun gokgedrag erger wordt in vergelijking tot de andere groepen.
- Hoog-risicogokkers stellen vaker dat er op de plekken waar ze gokken *geen* informatie beschikbaar is over de risico's van gokken (42%). Hierin verschillen ze significant van de niet-problematische en laag-risicogokkers.
- Wel zegt de helft van de hoog-risicogokkers dat er op de gokwebsites en -apps waar ze zitten manieren zijn om te stoppen met gokken. Niet-problematische gokkers en laag-risicogokkers hebben hier minder zicht op (significant hoger percentage 'weet ik niet').
- Een vergelijkbaar beeld is te zien bij de beschikbaarheid van zelftesten. Een derde van de hoog-risicogokkers zegt dat er zelftesten zijn op de websites en apps die ze gebruiken. Bij de andere groepen gokkers weet ongeveer de helft niet of er zelftesten beschikbaar zijn.
- Ruim de helft van de hoog-risicogokkers en de gematigd-risicogokkers zegt dat er *niet* op hen gelet wordt tijdens het gokken. De groep hoog-risicogokkers verschilt hierin ook significant van de niet-problematische gokkers (31%).

Obstakels

- Hoog-risicogokkers geven significant vaker aan dat er *geen* plekken bij hen in de buurt zijn waar ze kunnen gokken, in vergelijking tot de andere groepen.
- Van de gematigd-risicogokkers en hoog-risicogokkers zegt 44 procent dat ze meldingen krijgen waardoor ze door willen blijven spelen. Dit is significant hoger dan onder niet-problematische en laag-risicogokkers. Deze spelers zeggen, in vergelijking met de twee andere groepen, juist vaker het niet te weten (beide een derde).

Verschillen naar gedragsintentie

Figuur 5.8 laat zien wat het onderscheid is tussen de jongvolwassenen die wel van plan zijn minimaal één ding te doen om te voorkomen dat ze problemen krijgen met gokken of dat deze erger worden. Hieruit valt op te maken dat de intentie om gedrag te vertonen ook kan samenhangen met het ervaren van obstakels.

Opvallende uitkomsten zijn dat een groter deel van de jongvolwassenen die *wel* van plan zijn actie te ondernemen om problemen te voorkomen zegt dat er *niet* op ze wordt gelet tijdens gokken (44%), in vergelijking tot jongvolwassenen die van plan zijn geen actie te ondernemen (32%). Dit geldt ook voor informatie over gokken. Een kwart (27%) van de jongvolwassenen die van plan zijn iets te doen tegen problemen met gokken zegt dat er *geen* informatie is, 18 procent van de jongvolwassenen die *niet* van plan zijn om iets te doen, zegt dat er informatie is over gokken.

Bijna de helft van de jongvolwassenen die van plan zijn iets te doen (45%), zegt dat er manieren zijn om te stoppen met gokken, dit ligt hoger dan de groep die zegt niet van plan is om iets te doen (24%). Ook zegt een groter deel van de jongvolwassenen die van plan zijn om iets te doen om hun gokproblemen te voorkomen of te verminderen, dat er in hun in omgeving mensen zijn die veel gokken. Dit percentage ligt hoger dan onder jongvolwassenen die niet van plan zijn maatregelen te nemen (29%). Een derde van de jongvolwassenen die van plan zijn iets te doen, zegt dat ze meldingen krijgen, waardoor ze door willen blijven spelen. Onder de jongvolwassenen die niet van plan zijn iets te doen, krijgt 18 procent deze meldingen.

***Figuur 5.8** - Zijn de volgende zaken op jou van toepassing? (% ja) naar intentie om gewenst gedrag te vertonen*

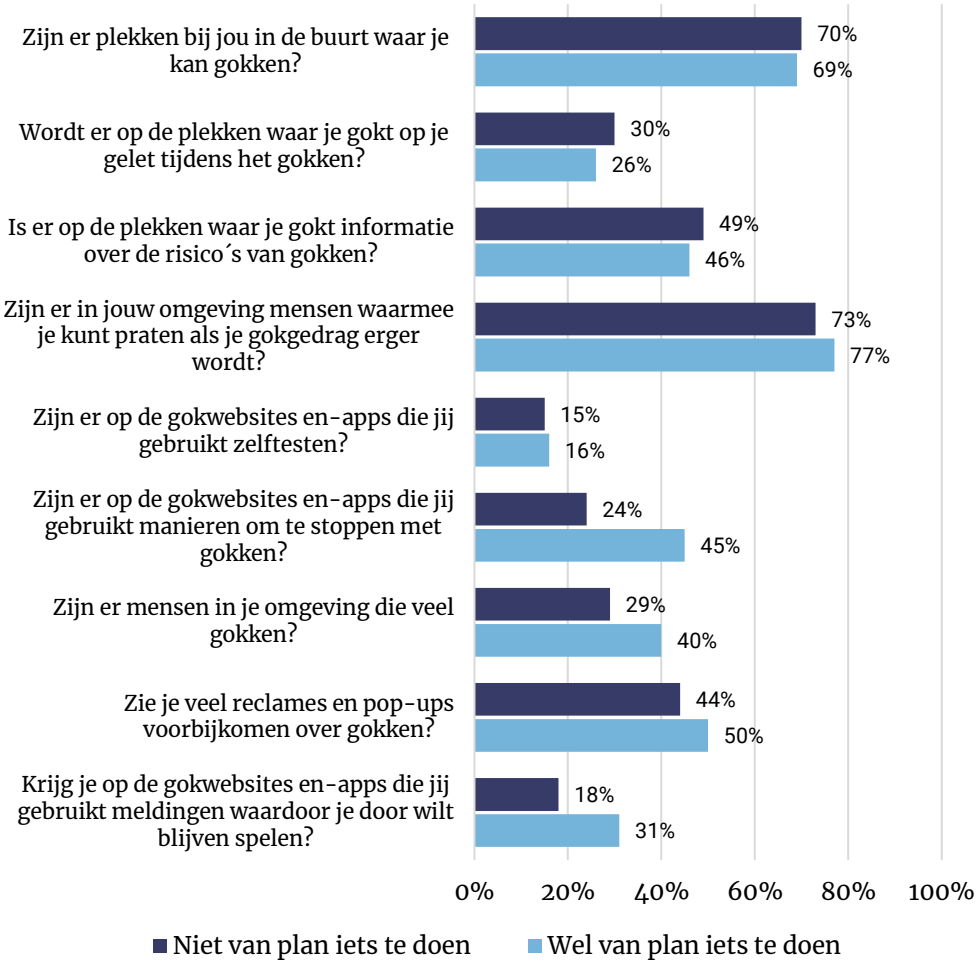

5.9 Sociale omgeving

Uit Figuur 5.9 blijkt dat ongeveer de helft van de jongvolwassenen personen in hun omgeving hebben die positief staan tegenover gedrag om ervoor te zorgen dat problemen met gokken niet ontstaan of minder worden (stoppen met gokken, afspraken maken over gokgedrag, praten over gokproblemen, afspraken maken).

Figuur 5.9 - Mensen om mij heen… (n=354)

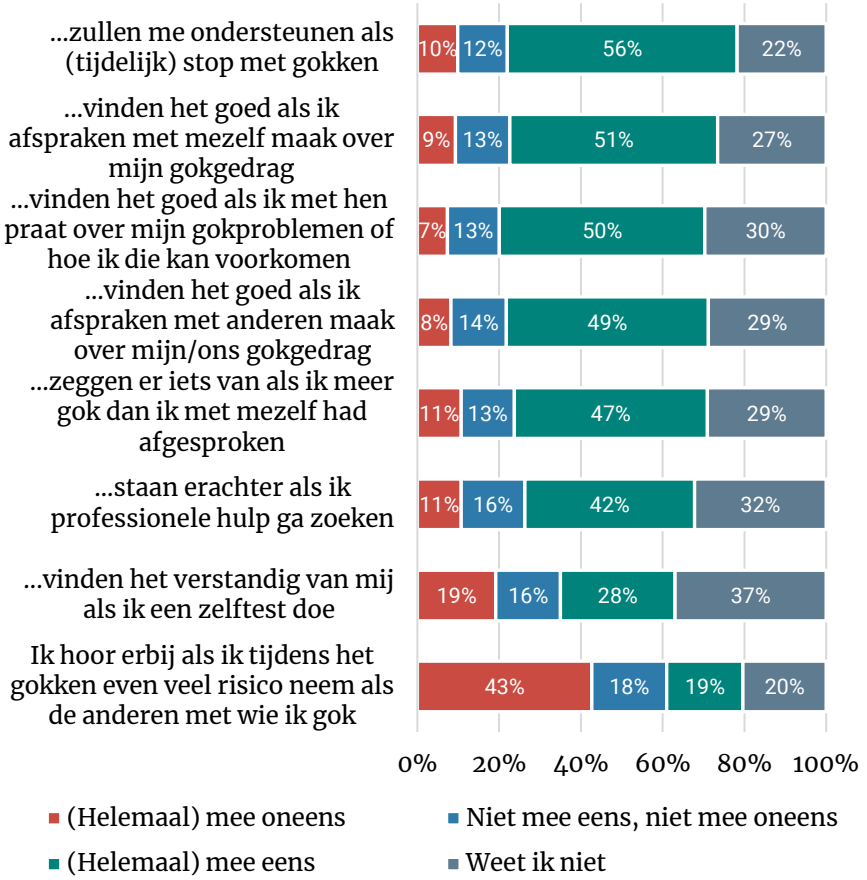

Laag-risico- en gematigd-risicogokkers ervaren meer steun vanuit sociale omgeving

Wanneer we kijken naar de verschillende risicoprofielen van gokkers is het algemene beeld dat laag-risico- en gematigd-risicogokkers op een aantal punten meer ondersteuning ervaren van hun sociale omgeving ten opzichte van hoog-risicogokkers. Ruim zes op de tien stellen dat mensen in hun omgeving het goed vinden als ze afspraken met zichzelf maken over hun gokgedrag. Twee derde denkt dat mensen om hen heen hun zullen ondersteunen als ze stoppen met gokken.

Bijna driekwart (72%) van de gematigd-risicogokkers zegt dat mensen om hen heen het goed vinden als ze met anderen afspraken maken over hun gokgedrag. Dit percentage ligt significant hoger dan bij de niet-problematische gokkers (44%). Deze groep geeft vaker aan dit niet te weten (38%).

Minderheid verwacht negatieve reacties uit de sociale omgeving bij het zoeken naar informatie of hulp

De minderheid van de jongvolwassenen verwacht negatieve reacties van mensen uit hun omgeving wanneer ze informatie op hulp zoeken. Een kwart denkt dat mensen uit hun omgeving negatief kan reageren als ze informatie zoeken over hun gokgedrag. Twee op de tien denken dat mensen uit hun sociale omgeving negatief kunnen reageren als ze hulp zoeken voor hun gokgedrag.

Figuur 5.10 - Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken? (n=354)

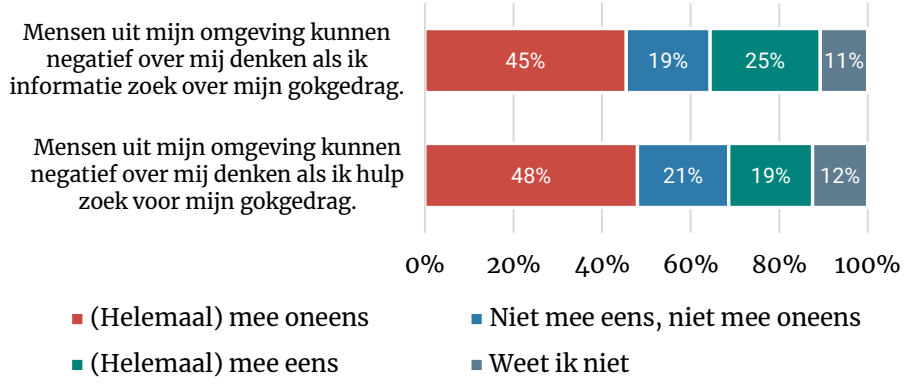

Ruim de helft niet-problematische gokkers verwacht steun vanuit sociale omgeving

Ruim de helft (55%) van de niet-problematische gokkers verwacht dat de omgeving niet negatief zal reageren als ze informatie zoeken over hun gokgedrag, of als ze hulp gaan zoeken voor hun gokgedrag (56%). Hierin verschillen ze significant van de hoog-risicogokkers.

Gokkers die intentie hebben om problemen te voorkomen of te beperken, ervaren meer sociale steun

In vergelijking tot de fysieke omgeving, laat de invloed van sociale omgeving op gedragsintentie wel een eenduidig effect zien. Jongvolwassenen die van plan zijn om iets te doen om problemen te voorkomen of ervoor te zorgen dat deze minder erg worden, ervaren meer steun vanuit hun sociale omgeving dan jongvolwassenen die *niet* van plan zijn iets tegen hun (mogelijke) problemen te doen.

Een derde van de jongvolwassenen heeft mensen in omgeving die veel gokken

Een derde van de jongvolwassenen geeft aan mensen in de eigen omgeving te hebben die veel gokken (34%). Ruim de helft (54%) van de hoog-risicogokkers heeft mensen in de eigen omgeving die veel gokken. Onder de laag-risicogokkers en gematigd-risicogokkers is dit bijna de helft. Deze groepen verschillen significant van de niet-problematische gokkers (23%).

Figuur 5.11 - Zijn de volgende zaken op jou van toepassing? (%) naar intentie om gewenst gedrag te vertonen

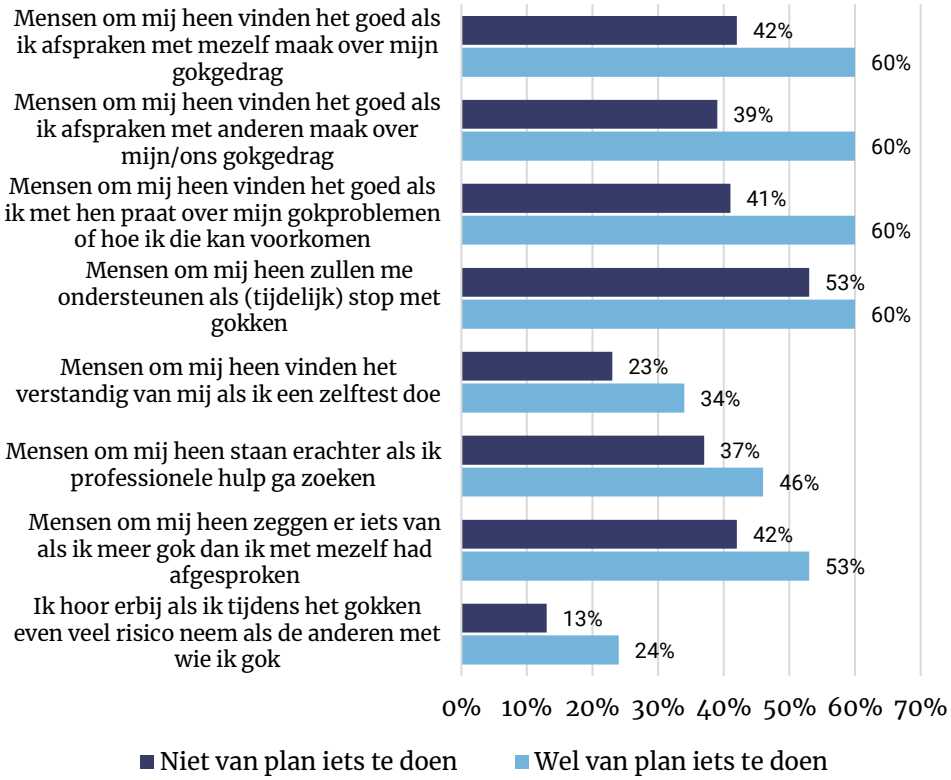

6. Informatie geven over risicovol gedrag

6 Informatie geven over risicovol gedrag

Driekwart vindt dat de Nederlandse overheid, aanbieders en verslavingszorg informatie moet geven over risicovol gokgedrag

Als laatst is aan jongvolwassenen gevraagd wie volgens hen informatie moet geven over (de signalen van) risicovol gokgedrag en wat je hiertegen kan doen. Driekwart van de jongvolwassenen vindt dat de Nederlandse overheid, aanbieders van kansspelen en verslavingszorg informatie moet geven. Ruim de helft (58%) vindt dat dit de taak is van scholen.

Een vijfde van de jongvolwassenen zegt dat 'iemand' anders deze informatie moet geven. Een deel hiervan (30 respondenten) heeft hier ook een inhoudelijk antwoord op gegeven. De antwoorden die jongvolwassenen hier noemen komen overeen met de al bestaande categorieën. Namelijk: de aanbieders van kansspelen, waaronder casino's, goksites, maar ook scholen en de overheid. Antwoorden die nog niet in de gesloten antwoordcategorieën staan zijn: tv-zenders en media (2 respondenten).

Figuur 6.1 - Wie zou volgens jou informatie moeten geven over (de signalen van) risicovol gokgedrag en wat je hiertegen kan doen?

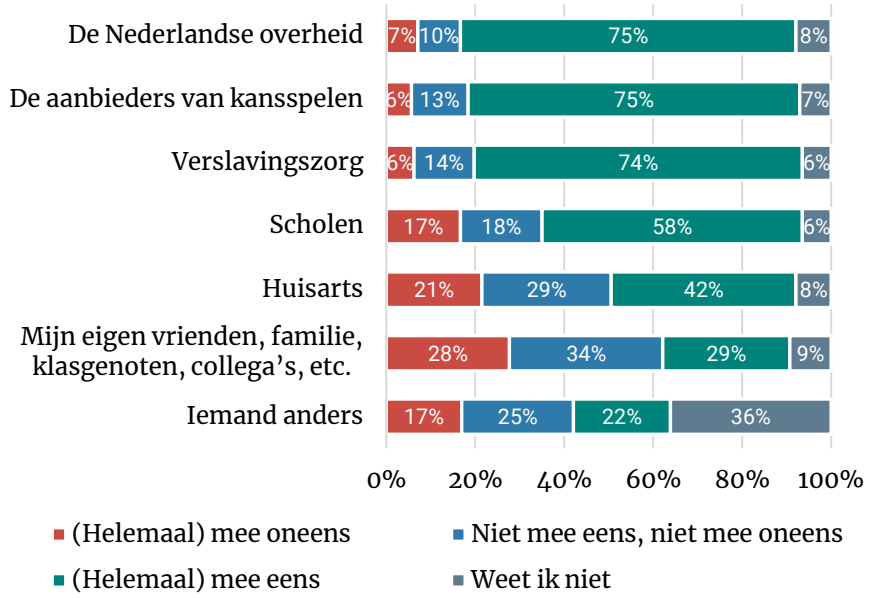

Bijlagen

A Beschrijving doelgroep naar achtergrondkenmerken

In onderstaande tabellen is de samenstelling van de respons weergegeven op basis van verschillende achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht en opleidingsniveau). Het gaat om ongewogen aantallen en percentages.

Leeftijd	Aantal	Percentage
18 jaar	30	8%
19 jaar	37	10%
20 jaar	48	14%
21 jaar	47	13%
22 jaar	49	14%
23 jaar	69	19%
24 jaar	74	21%
Totaal	**354**	**100%**

Geslacht	Aantal	Percentage
Man	159	45%
Vrouw	192	54%
X (genderneutraal)	3	1%
Totaal	**354**	**100%**

Opleidingsniveau	Aantal	Percentage
Laag	40	11%
Midden	109	31%
Hoog	201	57%
Onbekend	40	11%
Totaal	**350**	**100%**

B Problem Gambling Severity Index

De *Canadian Problem Gambling Index (CPGI)* of *Problem Gambling Severity Index* (PGSI) is een gestandaardiseerde vragenlijst die gebruikt wordt om risicovol gokgedrag te meten. De index geeft de mate van problematisch gokken aan, lopend van 'niet-problematische gokker' tot 'hoog-risico- of probleemgokker'. De PGSI bestaat uit de onderstaande negen vragen. De antwoordoptie 'nooit' staat gelijk aan 0 punten, 'soms' aan 1 punt, 'meestal' aan 2 punten en 'altijd' is goed voor 3 punten. Door deze punten bij elkaar op te tellen, komt men op een somscore (0-27). Op basis van deze somscore valt iemand in een van de volgende categorieën: niet-problematische gokker (score 0), laag-risicogokker (score 1 of 2), gematigd-risicogokker (score 3 tot en met 7) of hoog-risico- of probleemgokker (score 8 of hoger) (Ferris & Wynne, 2001; Loket Kansspel, 2023).

Tabel B.1 - PGSI-indeling en toelichting volgens Loket Kansspel

Score	Beschrijving
0	**Gokker zonder problemen.** Niet-probleemgokkers gokken zonder negatieve gevolgen.
1 – 2	**Gokker met een laag risico.** Gokkers met een laag risico ervaren een laag niveau van problemen met weinig of geen geïdentificeerde negatieve gevolgen. Ze kunnen bijvoorbeeld heel af en toe over hun limiet uitgeven of zich schuldig voelen over hun gokken.
3 – 7	**Gokker met een matig risico.** Gokkers met een matig risico ervaren een matig niveau van problemen die tot enkele negatieve gevolgen leiden. Ze geven bijvoorbeeld soms meer uit dan ze zich kunnen veroorloven, verliezen de tijd uit het oog of voelen zich schuldig over het gokken.
8 of hoger	**Probleemgokker.** Probleemgokkers gokken met negatieve gevolgen en mogelijk controleverlies. Ze kunnen bijvoorbeeld vaak over hun limiet uitgeven, gokken om geld terug te winnen en zich gestrest voelen over hun gokken.

Tabel B.2 – Enquêtevragen PGSI

	Nooit	Soms	Meestal	(Bijna) altijd
…heb je meer ingezet dan je je eigenlijk kon veroorloven te verliezen?				
…heb je met meer geld moeten gokken om hetzelfde gevoel van opwinding te krijgen?				
… ben je een andere dag teruggegaan om het geld, dat je verloren had, terug proberen te winnen?				
… heb je geld geleend of iets verkocht om extra geld te hebben om mee te gokken?				
…heb je het gevoel dat je misschien een probleem hebt met gokken?				
… heeft gokken gezondheidsproblemen voor je veroorzaakt, inclusief stress of angst?				
…hebben mensen kritiek gehad op je speelgedrag of je verteld dat je een gokprobleem had? Het maakt niet uit of dit waar is of niet.				
…is jouw gokken de oorzaak geweest voor geldproblemen?				
… heb je je schuldig gevoeld over de wijze waarop je gokt of wat er gebeurt wanneer je gokt?				

Referenties

Ferris, J., & Wynne, H. (2001). *Canadian Problem Gambling Index (CPGI)*. Canadian Consortium for Gambling Research.

Loket Kansspel. (2023). *CPGI: Canadian Problem Gambling Index*. Geraadpleegd 26 oktober 2023, via https://www.loketkansspel.nl/pgsi-cpgi-test-result.html

C Overzicht gedragsbepalers

Tabel C.1 – Achterliggende enquêtevragen en stellingen per gedragsbepaler

Gedragsbepaler	Enquêtevraag/enquêtevragen	Variabele(n)
Kennis	Wat zijn volgens jou de risico's van gokken?	**Kennis van risico's van gokken**
	Waaraan zie je volgens jou dat personen problemen bij gokken hebben of dat hun problemen met gokken erger worden?	**Risicoperceptie**
Kunnen	Ik zou het bij mezelf herkennen dat ik problemen krijg bij gokken of dat mijn problemen bij gokken erger worden	**Probleemherkenning gokken (Kunnen_1)**
	• Als ik let op mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt. • Als ik informatie zoek over mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt. • Als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.	**Zelfeffectiviteit (Kunnen_2)**
Houding	Hoe groot is volgens jou de kans dat je (meer) problemen krijgt door gokken?	**Risicoperceptie**
Zelfbeeld	• Ik ben iemand die hulp zoekt als ik problemen heb met gokken. • Ik ben iemand die zijn/haar gokgedrag onder controle heeft.	**Zelfbeeld t.a.v. hulp zoeken en controle over gokgedrag**
Emoties	Als je denkt aan het voorkomen van problemen bij gokken of het zorgen dat je problemen bij gokken niet erger worden, welk gevoel voel je het meest en welke het minst?	**Hoopvol,** **Sterk/krachtig** **Verantwoordelijk** **Beschaamd** **Verrast** **Bezorgd**
Weerstand	Heb ik het gevoel dat dit mij wordt opgedrongen' 'Irriteert het me dat dit van mij gevraagd wordt'	**Aversie**
	'Komt het er niet van', 'Kost me dit te veel moeite'	**Inertia**
	'Geloof ik niet dat dit helpt'	**Scepsis**

Gedragsbepaler	Enquêtevraag/enquêtevragen	Variabele(n)
Fysieke omgeving	• Zijn er plekken bij jou in de buurt waar je kan gokken? (denk aan casino's, speelhallen) • Zie je veel reclames en pop-ups voorbijkomen over gokken? • Krijg je op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt meldingen waardoor je door wilt blijven spelen?	**Fysieke obstakels**
	• Wordt er op de plekken waar je gokt (zowel online als offline) op je gelet tijdens het gokken? Bijvoorbeeld door een medewerker? • Is er op de plekken waar je gokt informatie over de risico's van gokken? • Zijn er op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt zelftesten om te ontdekken hoeveel risico je loopt? • Zijn er op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt manieren om te stoppen met gokken? (zoals tijdelijke time-out instellen of link naar Cruks) • Zijn er in jouw omgeving mensen waarmee je kunt praten als je gokgedrag erger wordt? (denk aan familie, vrienden of klasgenoten, collega's)	**Fysieke hulpmiddelen**
Sociale omgeving	Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's)… • vinden het goed als ik afspraken met mezelf maak over mijn gokgedrag; • vinden het goed als ik afspraken met anderen maak over mijn/ons gokgedrag; • vinden het goed als ik met hen praat over mijn gokproblemen of hoe ik die kan voorkomen; • zullen me ondersteunen als (tijdelijk) stop met gokken. • zeggen er iets van als ik meer gok dan ik met mezelf had afgesproken	**Steun van sociale omgeving m.b.t. regulering gokgedrag (injunctieve norm) (Sociaal_1)**
	Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's)… • vinden het verstandig van mij als ik een zelftest doe; • staan erachter als ik professionele hulp ga zoeken.	**Steun sociale omgeving m.b.t. hulp zoeken (Sociaal_2)**
	Mensen uit mijn omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega's)… • kunnen negatief over mij denken als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag; • kunnen negatief over mij denken als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag.	**Negatief beeld sociale omgeving m.b.t. hulp of informatie zoeken (injunctieve norm) (Sociaal_3)**
	Zijn er mensen in je omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) die veel gokken?	**Mensen in sociale omgeving die veel gokken (Descriptieve norm) (Sociaal_4)**

D Betrouwbaarheid afhankelijke en onafhankelijke variabelen

Afhankelijke variabelen	Aantal items	Cronbachs alfa
Afspraken met jezelf of met anderen	3	0,71
Contact of informatie zoeken	6	0,91

CASI-gedragsbepalers (onafhankelijke variabelen)	Aantal items	Cronbachs alfa
Emoties	6 uit maxdiff	Geen schaalvariabele
Kennis	2	0,64
Kunnen	1	Geen schaalvariabele
Houding	1	Geen schaalvariabele
Zelfbeeld	2	0,51*
Weerstand - aversie (Dichotome variabele)	8	0,66
Weerstand – inertia (Dichotome variabele)	8	0,68

CASI-gedragsbepalers (onafhankelijke variabelen)	Aantal items	Cronbachs alfa
Weerstand – scepsis (Dichotome variabele)	4	0,57
Fysieke omgeving - hulpmiddelen	5	0,50**
Fysieke omgeving - obstakels	3	0,37**
Steun sociale omgeving m.b.t. regulering gokgedrag (injunctieve norm)	5	0,89
Steun sociale omgeving m.b.t. hulp zoeken	2	0,65
Negatief beeld sociale omgeving mb.t. hulp of informatie zoeken (injunctieve norm)	2	0,90
Mensen in sociale omgeving die veel gokken (descriptieve norm)	1	Geen schaalvariabele

* De alfa voor de gedragsbepaler 'zelfbeeld' is relatief laag (0,51). Vanuit pragmatische overwegingen is besloten deze gedragsbepaler wel op te nemen als factor. Ook kwam uit de factoranalyse naar voren dat deze uit maar één factor bestaat, waardoor we alleen de keuze hadden om deze wel of niet op te nemen in de regressieanalyse. Gegeven deze kanttekening moet het construct 'zelfbeeld' dus voorzichtig worden geïnterpreteerd.

** De alfa van de twee schalen bij fysieke omgeving zijn laag. Met name de schaal voor fysieke obstakels zouden we idealiter niet samennemen in één construct. Omdat het aantal waarnemingen relatief beperkt is, is het echter niet mogelijk om de afzonderlijke items als onafhankelijke variabelen op te nemen in het regressiemodel (anders wordt de ratio cases/variabelen te laag). Er is nog gekeken naar andere varianten (bijvoorbeeld een onderscheid tussen online en offline obstakels/hulpmiddelen), maar dit levert geen betere schalen op. In het algemeen zijn de correlaties tussen de items zwak. Deze constructen moeten dus met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

E Achtergrondinformatie schalen gedragsbepalers

Tabel E.1 Schaal kennis

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Voldoende kennis van risico's van gokken (2 van 2 items beantwoord)	0,79	0,41	0	1	354

Tabel E.2 Schaal zelfbeeld

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Zelfbeeld t.a.v. hulp zoeken en controle over gokgedrag	3,99	0,96	1	5	346

Tabel E.3 Schaal weerstand

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Aversie (ja/nee)	0,29	0,46	0	1	354
Inertia (ja/nee)	0,32	0,47	0	1	354
Scepsis (ja/nee)	0,29	0,45	0	1	354

Tabel E.4 Schaal fysieke omgeving

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Aantal fysieke hulpmiddelen	2,0	1,29	0	5	354
Aantal fysieke obstakels	1,4	0,93	0	3	354

Tabel E.5 Schaal sociale omgeving (zonder imputatie)

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Steun sociale omgeving m.b.t. regulering gokgedrag	3,87	0,93	1	5	293*
Steun sociale omgeving m.b.t. hulp zoeken	3,39	1,18	1	5	262*
Negatief beeld sociale omgeving m.b.t. hulp of informatie zoeken	2,50	1,22	1	5	318*
Mensen in sociale omgeving die veel gokken (ja/nee)	0,34	0,47	0	1	354

* *Dit is het aantal waarnemingen zonder imputatie.*

Tabel E.6 Schaal sociale omgeving (met imputatie)

Schaal	Gem.	SD	Min	Max	N
Steun sociale omgeving m.b.t. regulering gokgedrag	3,86	0,86	1	5	354
Steun sociale omgeving m.b.t. hulp zoeken	3,39	1,02	1	5	354
Negatief beeld sociale omgeving m.b.t. hulp of informatie zoeken	2,50	1,16	1	5	354

F Factorladingen afhankelijke variabele

	Component	
	1	2
	Contact of informatie zoeken	Afspraken met jezelf of met anderen
Met anderen praten over manieren om problemen met gokken te voorkomen/verminderen.	0,72	0,47
Een zelftest gebruiken (door het invullen van een online zelftest kun je een idee krijgen van je gokgedrag en of je een risico loopt op gokproblemen).	0,83	0,27
Met mezelf afspraken maken (bijvoorbeeld over hoe vaak, hoelang ik gok, hoeveel geld ik maximaal inleg) en me daaraan houden..	0,04	0,91
Met anderen afspraken maken (bijvoorbeeld over hoe vaak, hoelang we gokken, hoeveel geld we maximaal inleggen) en me daaraan houden.	0,39	0,71
(Tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks.	0,75	0,38
(Tijdelijk) stoppen met gokken, zonder Cruks.	0,47	0,57
Informatie of hulp zoeken via de huisarts.	0,87	0,17
Informatie of hulp zoeken via Loket Kansspel.	0,89	0,21
Informatie of hulp zoeken via verslavingszorg.	0,88	0,19

Principale componentenalyse, met Varimax-rotatie en pairwise deletion.

G Bijlage vragenlijst

Vragenlijst kansspelen definitief

Gedrag en context van gedrag

1. **Welke activiteiten heb je de <u>afgelopen 12 maanden</u> gedaan? (screeningsvraag)**
   [Antwoordopties randomiseren]
   - Gokken via internet of ergens anders (bijvoorbeeld loterijen, sportweddenschappen, casino, speelautomaat/gokkast)
   - Sporten in clubverband
   - Computergames spelen
   - Series/films kijken via streamingsdiensten (bijvoorbeeld Netflix, Amazon Prime, Videoland, NPO Start)
   - Uitgaan (bijvoorbeeld bar, café, terras, club, discotheek)
   - Winkelen voor plezier

Antwoordopties ja/nee/weet ik niet

[Indien V1_Gokken=ja → door naar V2

[Indien V1_Gokken = nee | weet ik niet → screenout (Heel erg bedankt voor het invullen, maar je valt niet binnen de doelgroep van dit onderzoek)

2. **Heb je in de <u>afgelopen 12 maanden</u> aan één van deze vormen van gokken meegedaan via internet of ergens anders?**
   Toelichting: het gaat om het inzetten van geld, waarmee je prijzen en geldbedragen kunt winnen. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

   [Antwoordopties randomiseren]
   - Loterijen → screenout wanneer respondent alleen meedoet aan loterijen (wanneer personen meedoen aan loterijen i.c.m. andere gokspellen, deze <u>wel</u> meenemen)
   - Krasloten
   - Bingo
   - Wedden op paardenraces of andere races met dieren (bijvoorbeeld: honden)
   - Wedden op voetbal- of andere sportwedstrijden.
   - Poker
   - Slots, fruitautomaat of andere gokkast/-spellen
   - Casinospellen en tafelspellen (bijvoorbeeld: Roulette, Blackjack, Baccarat, Punto Banco, Rad van Fortuin, Moneywheel, maar géén poker).
   - Andere vorm van gokken, namelijk…
   - Nee, niet aan gokken gedaan → screenout (Heel erg bedankt voor het invullen, maar je valt niet binnen de doelgroep van dit onderzoek)

[@programmeur: in vraagstelling alleen antwoorden tonen van v2]

3. **Hoe vaak heb je in de <u>afgelopen 12 maanden</u> wel eens gegokt?**

Wanneer je het niet precies weet, kan je invullen hoe vaak je ongeveer gokt/gokte.

[@programmeur: alleen antwoorden tonen van v2]

	Elke dag of bijna elke dag	Eén of een paar keer per week	Eén of een paar keer per maand	Eén of een paar keer per jaar
Loterijen				
Krasloten				
Bingo				
Paardenraces of andere races met dieren (bijvoorbeeld: honden)				
Voetbal- of andere sportwedstrijden				
Poker				
Slots, fruitautomaat of andere gokkast/-spellen				
Casinospellen en tafelspellen (geen poker)				
Andere vorm van gokken				

4. **Gok/gokte je vooral online of offline?**

[@programmeur, per item van v2 tonen]

	Vooral online	Vooral offline (bijvoorbeeld in het casino met croupier, speelautomaat/gokkast, bingo-evenement, een weddenschap spelformulier of poker bij iemand thuis)	Zowel online als offline
Loterijen			
Krasloten			
Bingo			
Paardenraces of andere races met dieren (bijvoorbeeld: honden)			
Voetbal- of andere sportwedstrijden			
Poker			
Slots, fruitautomaat of andere gokkast/-spellen			
Casinospellen en tafelspellen (geen poker)			
Andere vorm van gokken			

5. **Gok/gokte je meestal alleen of samen, bijvoorbeeld met vrienden, familie, collega's of teamgenoten van de sportclub?**
   Met samen bedoelen we: samen ergens naar toe gaan om te gokken, zoals samen naar het casino. Of samen in één ruimte zitten, maar wel apart van elkaar gokken (bijvoorbeeld samen een voetbalwedstrijd kijken en online sportweddenschappen doen). Samen gokken is ook samen online gokken, ook als je niet in dezelfde ruimte bent.

[@programmeur, per item van v2 tonen]

- Meestal alleen
- Meestal samen
- Even vaak alleen als samen

6. **Hoe ben je op het idee gekomen om te gaan gokken?**

Meerdere antwoorden mogelijk [Antwoordopties randomiseren onder 'personen' en 'omgeving']

Personen

- Via vrienden
- Via klas- of studiegenoten
- Via teamgenoten of anderen op mijn sportclub
- Via collega's
- Via familie (bijvoorbeeld broers/zussen)
- Via influencers (bijvoorbeeld via sociale media)
- Geen van bovenstaande

Omgeving

- Via buitenreclames, zoals posters of billboards
- Via televisie, zoals programma's, series, films of reclames
- Via websites, zoals Google
- Via TikTok, zoals berichten, video's of reclames
- Via YouTube, zoals berichten, video's of reclames
- Via Facebook, zoals berichten, video's of reclames
- Via Instagram, zoals berichten, video's of reclames
- Via Snapchat, zoals berichten, video's of reclames
- Via Bereal, berichten, video's of reclames
- Geen van bovenstaande

6b. Ben je nog op een andere manier op het idee gekomen om te gokken?

- Ja, namelijk…
- Nee

Onbewuste associaties en automatische reacties

7. Welke woorden, gedachten of gevoelens komen er bij je op als je denkt aan gokken? Je hoeft niet alle antwoordblokken in te vullen.

- Associatie 1
- Associatie 2
- Associatie 3
- Associatie 4
- Associatie 5
- Associatie 6
- Associatie 7
- Associatie 8
- Associatie 9
- Associatie 10

Kennis/ risicoperceptie

KE8. Wat zijn volgens jou de risico's van gokken?
[open]

KE9. Waaraan zie je volgens jou dat personen problemen bij gokken hebben of dat hun problemen met gokken erger worden?
[open]

Het is vaak ingewikkeld om te beschrijven wat je zou doen in een bepaalde situatie. Probeer te beantwoorden wat voor jou het meest waarschijnlijk is. In hoeverre is de volgende situatie op jou van toepassing?

KU10. Ik zou het bij mezelf herkennen dat ik problemen krijg bij gokken of dat mijn problemen bij gokken erger worden.
Helemaal mee oneens
Mee oneens
Niet mee eens, niet mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens
Weet ik niet

Actie: kunnen en doen

Huidiggedrag11. Terugdenkend aan de afgelopen 12 maanden. Hoe vaak…

[Uitspraken randomiseren]

	Nooit	Soms	Meestal	(Bijna) altijd
… heb je meer geld vergokt dan je van te voren jezelf had voorgenomen?				
..heb je tegen anderen verteld hoeveel je gokt?				
…gokte je meer en langer dan je van te voren had gepland?				
…was je bezig met gokken, terwijl je eigenlijk andere dingen zou moeten doen, zoals werk of je opleiding?				
… dacht je aan stoppen met gokken maar had je het gevoel dat je dit niet kan?				

[Hier een not back inbouwen, zodat de respondent vorige vraag niet weer kan wijzigen]
Huidiggedrag 12. Terugdenkend aan de afgelopen 12 maanden. Hoe vaak…
[Uitspraken randomiseren]

	Nooit	Soms	Meestal	(Bijna) altijd
…heb je meer ingezet dan je je eigenlijk kon veroorloven te verliezen?				
…heb je met meer geld moeten gokken om hetzelfde gevoel van opwinding te krijgen?				
… ben je een andere dag teruggegaan om het geld, dat je verloren had, terug proberen te winnen?				
… heb je geld geleend of iets verkocht om extra geld te hebben om mee te gokken?				
…heb je het gevoel dat je misschien een probleem hebt met gokken?				
… heeft gokken gezondheidsproblemen voor je veroorzaakt, inclusief stress of angst?				
…hebben mensen kritiek gehad op je speelgedrag of je verteld dat je een gokprobleem had? Het maakt niet uit of dit waar is of niet.				
…is jouw gokken de oorzaak geweest voor geldproblemen?				
… heb je je schuldig gevoeld over de wijze waarop je gokt of wat er gebeurt wanneer je gokt?				

HO(ervaren ernst)13. Wat vind je ervan dat….?

[@programmeur, algemeen uitvragen: teruggrijpen op stellingen v11 en v12]

[@programmeur: alleen stellingen v11 en v12 voorleggen waar de respondent soms, meestal – (bijna) altijd op heeft geantwoord.

Helemaal niet erg
Niet erg
Neutraal
Erg
Heel erg
Weet ik niet

14. Hoe groot is volgens jou de kans dat je (meer) problemen krijgt door gokken?

Heel klein
Klein
Gemiddeld
Groot
Heel groot
Weet ik niet

KE15. Wat kun je doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?
[open] - weet ik niet

Huidiggedrag16a. Heb je in de <u>afgelopen 12 maanden</u> iets gedaan om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?

Meerdere antwoorden mogelijk

- Met anderen gepraat over manieren om problemen met gokken te voorkomen/verminderen
- Gebruik gemaakt van een zelftest (door het invullen van een online zelftest kun je een idee krijgen van je gokgedrag en of je een risico loopt op gokproblemen)
- Met mezelf afspraken gemaakt (bijvoorbeeld over hoe vaak en hoelang ik gok, hoeveel geld ik maximaal inleg)
- Met anderen afspraken gemaakt (bijvoorbeeld over hoe vaak en hoelang we gokken, hoeveel geld we maximaal inleggen)
- (tijdelijk) gestopt met gokken via Cruks (een register waar je een gokstop kunt aanvragen zodat alle casino's, gokhallen en goksites met een Nederlandse vergunning je niet meer binnen laten)
- (tijdelijk) gestopt met gokken, zonder Cruks (een register waar je een gokstop kunt aanvragen zodat alle casino's, gokhallen en goksites met een Nederlandse vergunning je niet meer binnen laten)
- Informatie of hulp gezocht via de huisarts
- Informatie of hulp gezocht via Loket Kansspel (Loket Kansspel is het centrale steunpunt voor gokproblemen. Zij bieden informatie, hulp en begeleiding aan. En verwijzen ook door naar lokale hulp en begeleiding.)
- Informatie of hulp gezocht via verslavingszorg
- Iets anders, namelijk…
- Ik heb niets gedaan

Huidiggedrag16b: indien afspraken met mezelf of anderen gemaakt:

Is het je/jullie gelukt je aan deze afspraak te houden?

Antwoordopties: ja, helemaal; deels; nee, helemaal niet

Gedragsintentie17. Ga je de komende tijd het volgende (meer) doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen erger worden?

[Antwoordopties randomiseren]

	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel	Weet ik niet
Met anderen praten over manieren om problemen met gokken te voorkomen/verminderen						
Een zelftest gebruiken (door het invullen van een online zelftest kun je een idee krijgen van je gokgedrag en of je een risico loopt op gokproblemen)						
Met mezelf afspraken maken (bijvoorbeeld over hoe vaak, hoelang ik gok, hoeveel geld ik maximaal inleg) en me daaraan houden						
Met anderen afspraken maken (bijvoorbeeld over hoe vaak, hoelang we gokken, hoeveel geld we maximaal inleggen) en me daaraan houden						
(Tijdelijk) stoppen met gokken via Cruks *(mouse over: een register waar je een gokstop kunt aanvragen zodat alle casino's, gokhallen en goksites met een Nederlandse vergunning je niet meer binnen laten)*						
(Tijdelijk) stoppen met gokken, zonder Cruks						

	Zeker niet	Waarschijnlijk niet	Misschien	Waarschijnlijk wel	Zeker wel	Weet ik niet
(mouse over: een register waar je een gokstop kunt aanvragen zodat alle casino's, gokhallen en goksites met een Nederlandse vergunning je niet meer binnen laten)						
Informatie of hulp zoeken via de huisarts						
Informatie of hulp zoeken via Loket Kansspel *(mouse over: Loket Kansspel is het centrale steunpunt voor gokproblemen. Zij bieden informatie, hulp en begeleiding aan. En verwijzen ook door naar lokale hulp en begeleiding.)*						
Informatie of hulp zoeken via verslavingszorg						

KU18. Hoeveel vertrouwen heb je dat het je lukt om onderstaande te doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen bij gokken erger worden?
(@programmeur: uitvragen per stelling van v17 antwoord: misschien t/m zeker wel heeft geantwoord.)
Heel weinig
Weinig
Gemiddeld
Veel
Heel veel
Weet ik niet

Houding

19. Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken?

- Als ik let op mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.
- Als ik informatie zoek over mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.
- Als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag, zorg ik ervoor dat mijn gokgedrag niet erger wordt.
- Mensen uit mijn omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) kunnen negatief over mij denken als ik informatie zoek over mijn gokgedrag.
- Mensen uit mijn omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) kunnen negatief over mij denken als ik hulp zoek voor mijn gokgedrag.

Antwoordopties:
Helemaal mee oneens
Mee oneens
Niet mee eens, niet mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens
Weet ik niet

Zelfbeeld

20. Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken?

- Ik ben iemand die hulp zoekt als ik problemen heb met gokken
- Ik ben iemand die graag risico's neemt
- Ik ben iemand die zijn/haar gokgedrag onder controle heeft

Antwoordopties:
Helemaal mee oneens
Mee oneens
Niet mee eens, niet mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens
Weet ik niet

Emoties

21. Als je denkt aan het voorkomen van problemen bij gokken of het zorgen dat je problemen bij gokken niet erger worden, welk gevoel voel je het meest en welke het minst?
[@programmeur: items gerandomiseerd in een groepje van 4 voorleggen en respondent aan laten vinken welke het meest en welke het minst van toepassing is]

1. Trots
2. Enthousiast
3. Blij
4. Geïnteresseerd
5. Verrast
6. Afkeer
7. Bang
8. Verbonden
9. Hoopvol
10. Ontroerd
11. Bezorgd
12. Geïrriteerd
13. Gefrustreerd
14. Onzeker

15. Machteloos
16. Boos
17. Verdrietig
18. Waakzaam
19. Sterk/krachtig
20. Beschaamd
21. Tevreden
22. Verantwoordelijk
23. Geaccepteerd

Weerstand

22. Je kunt verschillende dingen doen om te voorkomen dat je problemen krijgt bij gokken of dat je problemen
Meerdere antwoorden mogelijk
[Uitspraken randomiseren]

	Heb ik het gevoel dat dit mij wordt opgedrongen	Irriteert het me dat dit van mij gevraagd wordt	Komt het er niet van	Kost me dit te veel moeite	Geloof ik niet dat dit helpt	Geen van deze
Een zelftest gebruiken						
Met mezelf of anderen afspraken maken en me daaraan houden						
(Tijdelijk) stoppen met gokken						
Professionele hulp inschakelen						

Omgeving

Fysieke omgeving

23. Zijn de volgende zaken op jou van toepassing?
[Uitspraken randomiseren, vragen opknippen]

- Zijn er plekken bij jou in de buurt waar je kan gokken? (denk aan casino's, speelhallen) (offline obstakel)
- Wordt er op de plekken waar je gokt (zowel online als offline) op je gelet tijdens het gokken? Bijvoorbeeld door een medewerker? (offline hulpmiddel 1)
- Is er op de plekken waar je gokt informatie over de risico´s van gokken? (offline/online hulpmiddel 2)
- Zijn er in jouw omgeving mensen waarmee je kunt praten als je gokgedrag erger wordt? (denk aan familie, vrienden of klasgenoten, collega's) (offline hulpmiddel 3)
- Zijn er op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt zelftesten om te ontdekken hoeveel risico je loopt? (online hulpmiddel 1)
- Zijn er op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt manieren om te stoppen met gokken? (zoals tijdelijke time-out instellen of link naar Cruks) (online hulpmiddel 3)

- Zijn er mensen in je omgeving (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) die veel gokken? (offline obstakel)
- Zie je veel reclames en pop-ups voorbijkomen over gokken? (offline obstakel)
- Krijg je op de gokwebsites en-apps die jij gebruikt meldingen waardoor je door wilt blijven spelen? (online obstakel)

Antwoordopties: Ja, Nee, Weet ik niet

Sociale omgeving

24. Ben je het eens of oneens met de volgende uitspraken?
[uitspraken randomiseren]

- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) vinden het goed als ik afspraken met mezelf maak over mijn gokgedrag.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) vinden het goed als ik afspraken met anderen maak over mijn/ons gokgedrag.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) vinden het goed als ik met hen praat over mijn gokproblemen of hoe ik die kan voorkomen.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) zullen me ondersteunen als ik (tijdelijk) stop met gokken.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) vinden het verstandig van mij als ik een zelftest doe.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) staan erachter als ik professionele hulp ga zoeken.
- Mensen om mij heen (vrienden, familie, klasgenoten, collega's) zeggen er iets van als ik meer gok dan ik met mezelf had afgesproken.
- Ik hoor erbij als ik tijdens het gokken even veel risico neem als de anderen met wie ik gok.

Antwoordopties:
Helemaal mee oneens
Mee oneens
Niet mee eens, niet mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens
Weet ik niet

25. Wie zou volgens jou informatie moeten geven over (de signalen van) risicovol gokgedrag en wat je hiertegen kan doen? [Uitspraken randomiseren]

- De Nederlandse overheid
- De aanbieders van kansspelen
- Mijn eigen vrienden, familie, klasgenoten, collega's, etc.
- Scholen
- Verslavingszorg
- Huisarts
- Iemand anders, namelijk...

Antwoordopties:
Helemaal mee oneens
Mee oneens
Niet mee eens, niet mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens
Weet ik niet

Bij v25 iemand anders...
Wie moet volgens jou informatie geven over (de signalen van) risicovol gokgedrag en wat je hiertegen kan doen?

Open

Afsluiting

Je bent aan het einde gekomen van deze vragenlijst. Bedankt voor het invullen! Je bent aan het einde gekomen van deze vragenlijst. Bedankt voor het invullen! Ook als je maar heel af en toe gokt, zijn jouw antwoorden erg waardevol voor het onderzoek.

Heb je behoefte aan hulp of ondersteuning? Wil je tips om veilig te spelen? Of heb je een probleem met een kansspel? Kijk dan eens op de volgende sites:

Tips voor veilig spelen
Als je meedoet aan een kansspel, zijn er 10 tips <https://kansspelautoriteit.nl/veilig-spelen/10-tips-veilig-spelen/> om het spelen leuk te houden.

Advies en hulp bij gokproblemen
Loket Kansspel < https://www.loketkansspel.nl/index.html> helpt spelers met gokproblemen. En hun familie. Je kunt dag en nacht bij het Loket terecht. Je kunt hier ook contact maken met mensen in dezelfde situatie. Gratis en anoniem.

Een gokstop nemen
Heb je geen controle meer over je gokgedrag? Het is mogelijk om een gokstop te nemen. De gokstop <https://cruksregister.nl/> geldt voor goksites, speelhallen en casino's met een Nederlandse vergunning. De gokstop duurt altijd minstens 6 maanden.

Probleem met een kansspel melden
Heb je een probleem met een kansspel? Had je bijvoorbeeld te maken met een illegale aanbieder, oneerlijk spel, niet uitbetalen van winst, fraude, oplichting of onjuiste voorlichting? Dit kun je (anoniem) melden bij de Kansspelautoriteit < https://kansspelautoriteit.nl/contact/probleem-melden/>.

Contactgegevens

I&O Research Enschede
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
053 - 200 52 00
KVK-nummer 08198802
info@ioresearch.nl
www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00
info@ioresearch.nl
www.ioresearch.nl

i&o research